

Atif Kujundžić

Tisak u Gračanici tokom agresije 1992.-1995.

The press activity in Gracаница during aggression from 1992–1995

Abstrakt: Ratno raspoloženje na prostoru ex-YU, početkom devedesetih godina, eskaliralo je prvo u medijima. Udarci val agresorskog nasrtaja kretao se od sjevera prema jugu. Srpsko opstruiranje federalnih funkcija SFRJ objelodanjeno je u savezanim organima vlasti, a Jugoslavenska armija, pod komandom brižljivo kadrovski srbiziranog vrha, pokazala je svoje lice tokom petnaestodnevnih oružanih sukoba u Sloveniji, 1991. godine. Može se reći da su Slovenci, prije svega medijskim sredstvima, najurili Jugoslavensku armiju iz svoje zemlje, oštro razobličavajući njezinu upotrebu radi postizanja velikosrpskih ciljeva. U nastavku medijskih i brižljivo režiranih oružanih sukoba u Hrvatskoj, Jugoslavenska armija je uvijek bila samo na strani srpskog življa kojeg je prethodno naoružala, a sa kojim se zajedno utvrđivala za borbu protiv jedinica Zbora narodne garde i dr. i potom povlačila, isti evakuirajući u Bosnu i Srbiju. Uz kontinuitet velikosrpske medijske harange, Jugoslavenska armija je naoružavala bosanske Srbe i navlačila svoje potencijale i efektivne na teritorij Bosne i Hercegovine. Kada je dovršila taj posao, medijska agresija nastavljena je ukupnom snagom združenih oružanih moći: Jugoslavenska armija, plus naoružani i od Srpske demokratske stranke organizirani srpski živalj protiv Bosne i Hercegovine i svih koji nisu Srbi. Suprotstavljanje oružanoj agresiji, podrazumijevalo je i suprotstavljanje medijskom pogromu i medijsko pokrivanje sopstvenog prostora. Tako su se pojavili i BILTEN i BILJEG vremena, kao otjelotvorenje pisanih medija - tiska - štampe u malom bosanskom gradu Gračanica. U ovom tekstu o njima je riječ.

Ključne riječi: Mediji, agresija, Jugoslavenska armija, Slovenija, Hrvatska, Srbija, Bosna i Hercegovina, Zbor narodne garde, evakuacija, MLADINA, ARKZIN, FERL TRIBUNE, SLOBODNA DALMACIJA, BELI ORLOVI, ŠEŠELJEVIĆI, JOVIĆEVIĆI, specijalne jedinice Jugoslavenske armije, Srpska demokratska stranka, Teri-

torijalna odbrana Bosne i Hercegovine, Civilna zaštita Bosne i Hercegovine, Armija Bosne i Hercegovine, općina Gračanica, Skupština općine, Ratno predsjedništvo, Krizni štab, propaganda, razaranja, prognanici, zločini, Ozren, četnički Radio Ozren, informiranje, Radio Gračanica, Lokalna televizija Gračanica, Kantonalna televizija Tuzla, tisak - štampa, BILTEN info-press, BILJEG vremena, regija Tuzla, patriotizam, suprotstavljanje, angažman, borba, odbrana, Predsjedništvo države, Platforma borbe za Bosnu i Hercegovinu, satelitska televizija, Turska, opstrukcija, Miroslav Krleža, naknadna pamet, kritička opservacija, OSLOBODENJE, KOMUNIST, Hrvatska Zajednica Hercegovina, Hrvatsko vijeće obrane, Hrvatska demokratska zajednica, LJILJAN, SABAH, BOŠNJAK, SLOBODNO BRČKO, ZMAJ od BOSNE, BOŠNJAČKI SABOR, nacionalne i političke oligarhije...

Abstract: The war mood in atmosphere in the former Yugoslavia, at the beginning of '90-ties, firstly escalated in media. The striking wave of aggressor's attacks was moving from the north to the south. The Serbia obstruction of federal functions within Socialist Federal Republic of Yugoslavia was disclosed at the federal level, and Yugoslav military corps under the command of carefully chosen Serbian personnel at the top, had shown its true colours during the fifteen-day armed conflicts in Slovenia in 1991. It can be said that Slovenians expelled the Yugoslav armed forces from their country with media reports thus revealing its use in purpose of achieving the aims for creation of the Great Serbia. In continuation of media and carefully directed armed conflicts in Croatia, the Yugoslav army had always kept the side of Serb people, were previously armed, by it and with whom it jointly defined the fight against the National Guard and other units, in order to withdraw and evacuate the same to Bosnia and Serbia. Along with the media hanagure of the Great Serbia, the Yugoslav Army armed the Bosnian Serbs and brought its potential and effective to the territory of Bosnia and Herzegovina. When it finished, the media aggression continued with all available units of joint forces: the Yugoslav army, plus armed Serbs that were organised against Bosnia and Herzegovina and other non-Serb population by the Serb Democratic Party. Resistance to armed aggression considered also opposing the media programme and coverage of its own space. Magazines such as BILTEN and BILJEG appeared as incarnation of printed media i.e. press in a small Bosnia town of Gračanica, which are subject to this story.

Key words: Media, aggression, Yugoslav Army, Slovenia, Croatia, Serbia, Bosnia and Herzegovina, National Guard, evacua-

tion, MLADINA, ARKZIN, FERAL TRIBUNE; SLOBODNA DALMACIJA; BELI ORLOVI; ŠEŠELJEVIĆI, JOVIĆEVIĆI, special forces of the Yugoslav Army, Serb Democratic Party, Territorial defence units of Bosnia and Herzegovina, Civil protection units of Bosnia and Herzegovina, Army of Bosnia and Herzegovina, municipality of Gračanica, municipal Assembly, war presidency, Crisis headquarters, propaganda, destruction, displaced persons, crimes, Ozren, the Chetniks' radio station Ozren, information, radio station Gračanica, local television station in Gračanica, Canton television Tuzla, printed newspapers, BILTEN Infopress, "BIJEG vremena", Tuzla region, patriotism, resistance, engagement, battle, defence, State Presidency, battle platform for Bosnia and Herzegovina, satellite television, Turkey, obstruction, Miroslav Krlježa, "the later sense", critical observation, OSLOBOĐENJE, KOMUNIST, Croatian Community Herceg-Bosna, Croatian Defence Council, Croatian Democratic Union, LJILJAN, SABAH, BOŠNJAK, SLOBODNO BRČKO, ZMAJ od BOSNE, BOŠNJAČKI SABOR, national and political oligarchies,...

Uvod

Oдавно već, o informiranju se mnogo zna. O medijima i njihovoj snazi ponaosob, takođe. O tisku kao produktu i ozračju *Gutenbergove galaksije*, posebice. Svjesni privlačnosti, ljepljivosti, upotrebljivosti i zapaljivosti elektronskih medija radija i televizije, u suštini znamo da se sve svodi na slovo na papiru.

U najtežim i presudnim vremenima i događajima, žurnalisti se pojavljuju kao sastavni dio medija: subjekti od prvorazrednog značaja i s neuporedivom odgovornošću. Svojim djelovanjem mogu učiniti da mnogo šta izgleda neuporedivo gore i teže, stvarno i s mjerom kazano, ili neopravdano obezvrijeđeno i beznačajno.

To je i uzrok da se, teoretski i praktično, žurnalizam situira i izučava/uči/ studira na fakultetima žurnalistike kao poseban studij, jer mu je znanost tako ocijenila ulogu, mada je neupitno da za posao novinara treba imati i posebnu vrstu talenta.

Ako je predmet i sadržaj informiranja informacija, a cilj komunikacija i ako to

promišljamo u uslovima opće kompjutorizacije i dostupne elektronske pošte, globalne internet-mreže, satelitske televizijske mreže i globalne satelitske mobilne mreže i telefonije, sasvim jednostavno ćemo pojmiti zašto se govori o informatičkom vremenu i informaciji kao nukleusu i demijurgu današnjice, te zašto je informacija sve i ispred svakog odnosa.

Ove natuknice u istom sadržaju mogli smo pribilježiti i prije deset godina, ali s neuporedivo drugačijom sviješću o njihovom značaju. No, ipak smo, doduše pokasno shvatili: da je rat, koji se dogodio i protutnjao prostorom sada ex-SFRJ, počeo baš medijskim sredstvima u pripremi i realizaciji. I prije deset godina, govorili smo: *medijskim ubijanjem istine*.

Nije u pitanju samo pogodna fraza. Nažalost, u pitanju je suština stvari. Ideološki dirigirani, mediji i novinari (čast izuzecima!) širili su kužnu pošast fašističkog poimanja, svojatanja i odricanja nacije, vjere, povijesti, prošlosti i budućnosti i u cjelini: strašnu energiju negativnog predznaka. U suštini, bio je to logičan nastavak totalitarne opcije koju je sadržavalo prethodno vrijeme.

Profilirani su mediji i medijatori koji su se nadmetali u toj strašnoj raboti bez ikakvog osjećaja mjere i odgovornosti. Inauguriran je apsolutno fašistički princip: što gore to bolje. Funkcioniranje u krajnostima postalo je medijski zahtjev. Taj zahtjev je tražio da u objektivu kamere vidi snajperski metak koji ubija dijete.

Medijski početak agresijom nastavljenog rata

Medijskim instaliranjem hrvatskog i srpskog velikodržavlja kao vrhunaravne ideologije koja funkcionira po principu spojenih posuda u nivou koncepta artiku-

liranog dogovaranjem Miloševića i Tudmana, promoviran je jedini i vrhunaravni nacional-fašistički interes, a Istina je, uistinu: *ubijena*.

Svako suprotstavljanje toj morbidnoj i rigidnoj ideji iza koje je stajalo i 90% vojnih potencijala i efektivna Jugoslavenske armije, čiji je vrh bio brižljivo *srbiziran*, podrazumijevalo je, prije svega, reanimaciju *Istine* kao kategorije oko koje većina stanovništva - živilja još uvijek postojeće SFRJ može imati bilo kakvu suglasnost.

Najbolje je odmah i jednostavno reći da takve, reintegrativne snage i energije, nasuprot djelovanju postojećih medija - nisu postojale. Naime, ulazeći u rat protiv svih i to prije svega medijskim sredstvima, velikosrpska mašinerija je, uistinu, imala brižljivo i detaljno razrađen plan, kojemu su se tek dijelom uspijevali suprotstaviti neki mediji u Sloveniji i Hrvatskoj, kao listovi *MLADINA* - list mladih Slovenije i *ARKZIN* - organ antiratne kampanje mladih u Hrvatskoj, *FERAL TRIBUNE*, tada još uvijek podlistak *SLOBODNE DALMACIJE* i *SLOBODNA BOSNA* u Bosni i Hercegovini. Ali, i njihovo djelovanje i pojavljivanje ubrzo je postalo samo tjeranje vode na mlin velikodržavnih projekata, jer je priroda fašiziranog nacionalnog i medijskog bića takva da ga svako odricanje snaži u njegovoj ortodoksnoj isključivosti.

Za kratko vrijeme situacija je bila takva da uopće nismo znali, niti smo mogli znati šta se događa. Dok je zblehnuta javnost *Bele orlove*, *Šešeljevece*, *Jovićevece* i drugo smeće gledala kao nekakve stranačke i tako paradržavne vojske, u samoj suštini imala je, pred sobom specijalne jedinice sastavljene od zločinaca, a pod komandom srbiziranog vrha Jugoslavenske armije.

Počinjući rat okupiranjem odašiljača i repetitora elektronskih medija i njihovim

preusmjeravanjem, emitiranjem fašistički nadahnutih, osmišljenih i projiciranih programa i sadržaja s velikodržavnim usmjerenjem i ambicijama, bosanskohercegovački (medijski) prostor na koji su se okomili, u najvećem dijelu, bio je apsolutno i preklapljen, dakle, dvostruko pokriven nesmiljenom medijskom propagandom dva velikodržavna koncepta i doslovce razmrvljen.

Da nije bilo vijesti koje je emitirala globalna satelitska televizijska mreža, čiji se signal može svugdje primiti, ne bi bilo niti jedne informacije koja neizmijenjena dopijeva u sve dijelove Bosne i Hercegovine. No, znamo da je prijem signala satelitske televizijske mreže bio vrlo ograničen: malim brojem satelitskih antena, nedostatkom električne energije, a na prostoru pod kontrolom agresora i organiziranim onemogućavanjem do fizičkog sprečavanja.

Dakle, početak agresijom nametnutog rata u Bosni i Hercegovini, osim svih podjela po nacijama, vjerama, kulturama, teritorijama, politikama stranaka, presijecanjem saobraćajnica i rušenjem mostova, označen je i dijeljenjem i osvajanjem medijskog prostora. Čak i na jedinstvenoj i branjenoj teritoriji, informativno i medijski su se pojavili mali, ciljano i spontano pokriveni prostori od mjesne zajednice do općine i regije, od političke stranke do vojne jedinice. Taj fakat je strašno komplicirao situaciju, jer je artikuliran nebrojenim nagomilanim animozitetima i specifičnim interesima, namjerama i ciljevima. Uistinu, uz ostale karakteristike, agresijom nametnuti rat je plamsao i insistirajući na svim mogućim razlikama i svakom odsustvu ičega zajedničkog, prije svega.

Pogled unazad

U tako izdijeljenim, malim, nepovezanim prostorima, pojavio se veliki broj tzv. *press centara*, naslonjenih na mali broj profesionalaca i veliki broj amatera - dil-etanata - volontera, radiostanica i ranije postojećih listova. Gdje god su imali bilo kakvu vhs-kameru, ljudi su napravili kablovske lokalne televizije, od kojih su neke ubrzo dobile i odašiljače male snage. Slabim telefonskim vezama, javljane su vijesti u programe drugih radiostanica. Izdavani su bilteni, lokalni i vojni listovi. Dnevne informacije umnožavane na kopiraparatom i geštetnerima.

Nastojala se obezbijediti komunikacija u najužem krugu i izlaz prema svijetu, plasirati sopstvena informacija u čiji se sadržaj i snagu nema sumnje. Postojala je svijest o tome da je informacija i istina o događajima prvorazredan oblik borbe protiv agresora.

Iz današnje pozicije/vremena, spoznaje optike i stoje tačke, jasno je koliko je bilo očajničkog u tom nastojanju. Koliko neznanja. Naivnosti. Gluposti. Odsustva promišljenih postupaka i stvarnoga cilja. Ali i koliko, uistinu, dobrih namjera kojima je popločan put do džehenema.

Puno toga rađeno je tek da se zadovolji uskogruda ambicija pojedinaca. Afirmacija pogrešnih ličnosti, naziva, postupaka i modela borbe. Starinski, tj. zastarjeli i preživjeli ideološko-politički i propagandni obrasci suprotstavljanja *neprijateljskoj propagandi*. Ljudi su radili što znaju i kako umiju. Itd. Do u beskonačnost.

Pokazalo se kako nam je slaba pismenost. Kako je skromno znanje i poimanje nesreće i tragedije koja nas je zadesila. Vidjelo se na kako veliku žrtvu su spremni naši ljudi u odbrani Bosne i Hercegovine. Kako je naивно shvatanje vrijednos-

ti koje u borbi za Bosnu i Hercegovinu mogu biti oslonac i donijeti stvaran boljitak. U kojoj mjeri ne razumijemo sami sebe i svoj problem. U kojoj mjeri smo moralno posrnuli ili se, čak, urušili!

Gračanica

Jedno, i po svemu drugima slično malo bosansko mjesto, koje je, za razliku od mnogih, vrsna, *od posla čaršija*, koje se, s početkom agresijom nametnutog rata uhvatilo ukoštac s problemima medijskih agresorskih nasrtaja i suprotstavljanja oružanoj agresiji organiziranjem radi informiranja i oružanog otpora, je i Gračanica.

Iako je već dvadesetak godina imala radiostanicu i određena iskustva s tiskanim medijima, odlaskom jednog broja kadrova i gubljenjem medijske veze sa središtem države, Gračanica se našla u istoj poziciji kao i svi drugi: ostavljena sama sebi.

A to i jeste bio jedan od najstrašnijih ciljeva i postignuća agresorovog medijskog nasrtanja.

Zato

Zauvijek će ostati nejasno: zašto Predsjedništvo države i pametni ljudi, koji su bili u prilici da to sagledaju, znaju, shvate i razriješe, nisu nikad dali nikakvu, a nek-moli apsolutnu prednost razbijanju informativne blokade u kojoj smo se našli? A potom i medijskoj borbi za Istinu o agresiji srpskog i hrvatskog velikodržavlja na Bosnu i Hercegovinu i njezine narode, ili makar, prostom i kontinuiranom medijskom izvještavanju o događajima u zemlji?!

Zašto dijelom ogromnih finansijskih sredstava, koja su protutnjala ovim prostorom, nije zakupljen satelitski televizijs-

ki kanal i tako Svijet doveden u Bosnu i Hercegovinu?

Koliko je poznato: čak nije prihvaćen ni prijedlog Turske da Bosni i Hercegovini bez naknade ustupi satelitski kanal.

I danas, deset godina kasnije, ta činjenica u svojoj neshvatljivosti sugerira svojevrsnu opstrukciju odbrane Bosne i Hercegovine iznutra. S najviše instance.

Ili je to tek strašna nesposobnost i indolencija o kojoj je rado razmišljao i govorio neponovljivi erudit Miroslav Krleža, kad je pisao o *hrvatskim mužicima*, ovaj put s bosansko-bošnjačkim predznakom?

Bit će da je to u pitanju.

Elektronski mediji

Danas je teško pojmiti i uzeti u razmatranje sadržaj radio i televizijskog programa, proizvođenog i emitiranog tokom agresijom nam nametnutog rata. Isuviše je malo toga što je snimljeno i sačuvano. Slike i riječi su otišle u eter. Obavile su *određeni zadatak*. Taj napor je imao svoj ishod/rezultat, koji niko i nikad neće sagledati. Potom, video-kasete su presnimljene ili izbrisane. Osim svega, kad se čuvaju u propisanim uslovima, *vhs* snimci traju oko osam godina. Malo je materijala prebačeno i presnimljeno nekim drugim tehnikama i sistemima trajnije vrijednosti i pohranjeno, naprimjer na CD-u!

Možda, ništa!

Tisak

No, umnožen na geštetneru ili odštampan, *BILTEN* i danas izgleda odlično! Zato ćemo pokušati da nešto kažemo o tisku, o pisanim medijima, uzimajući ih kao najobjektivnije i svekolike svjedoke jednog teškog i po svemu neponovljivog vremena. Na svoj način, mada je do štampanog

teksta bilo najteže doći, štampa je odrazila svu ratnu pustoš i beznađe, svu nesmiljenost i brutalnost agresorovih nakana i postupaka.

U najmanju ruku, možemo reći šta je bio njihov sadržaj, koji i u svojoj naivnosti više svjedoči o bezobzirnosti agresorskog nastaja i zbog toga beskrajnom čuđenju napadnutih, nego li o sposobnostima i snagama suprotstavljanja.

Potom, ako je tisak takav kakav jeste, nastupi pojedinaca u elektronskim medijima teško da su mogli biti bolji. Doduše, slika je slika: ima svoju snagu i svoju mjeru, ali svi smo gledali i slike koje omalovažava novinarski komentar.

Činjenica, da se minuli rat u mnogo čemu događao *uživo*, strašno je optužujuća za agresore i učesnike. Na sve načine. Nema čovjeka ni suda koji će prije povjerovati nečijem komentaru nego samoj slici i svojim očima. Možda su i napadnuti dodatno i iznova povjerovali u snagu pisane riječi. Pisano je i bilježeno kao nikad ranije. Nerijetko, s neskrivenom testamentarnom notom.

Ustvari, malodušnost i klonuće svake vrste bili su nadohvat. Mnoge stvari više uopće nisu zavisile od napadnutih i njihove potrebe da se odbrane.

Uprkos svemu što podrazumijeva *naknadna pamet* i *kritička opservacija*, potrebno je imati u vidu i uvažavati činjenicu: da su ljudi učinili što su znali i mogli. I da to nije moglo biti ni izgledati drugačije. Da su Radio Gračanica i Lokalna (eksperimentalna!) televizija, u toku rata, obavili ogroman patriotski, medijski i informativni posao. Lokalna televizija proradila je odmah početkom rata kao: *eksperimentalna*, baš u času kada je agresorsko otimanje i preusmjeravanje repeti-

tora Gračanicu ostavilo bez televizijskog signala.

Radio Gračanica, koja je na početku rata minirana s nedvosmislenim namjerama, ubrzo je osposobljena i nastavila je s radom.

Kada je u augustu 1994. godine oslobođen Vis, Radio Gračanica je na povoljnijem mjestu instalirala jači odašiljač. Čujnost programa Radio Gračanice je povećana na prostoru Hrvatske i u Mađarskoj, a zahvaljujući dobrim novinarima i tehničarima: Rašidi Đulić, Omeru Deliću, Mirsadu Čamdžiću, Hasanu Čaliću i drugima, program Radio Gračanice postao je i vrlo popularan, pa se kao takav održava i do danas.

Lokalna televizija nije dobila odobrenje da, po obustavljanju borbenih dejstava, nastavi s radom i emitiranjem programa, ali je pretvorena u kvalitetno *dopisništvo Radio-televizije Tuzlanskog kantona*. Zahvaljujući, nadasve, vrijednom Fahrudin Kurtoviću, informacije iz Gračanice su kontinuirano prisutne u programima Kantonalne televizije.

Pošto ljudi vole televiziju, Gračanica, kao *od posla čaršija*, očigledno efektivno koristi svoju priliku.

Bilten, Info-press Gračanica

Šesnaest brojeva u vremenu od 27. 05. do 31. 07. 1992. godine

Kako je vidljivo iz *obraćanja povodom pojavljivanja prvog broja BILTENA*, koje potpisuje *Oki*, *BILTEN* izdaje *INFO-PRESS Štaba CZ MZ Gračanica*, ekipa *mladih ljudi, koji su htjeli da učine nešto korisno za svoj grad*.

Ustvari, *BILTEN info-press Gračanica*, uređivao je *Redakcijski kolegij* u sas-

tavu: *Hadžiaganović Ahmed, Okanović Muhamed - Oki, Čajić Sunita, Đulić Enisa, Duraković Elida, Salkić Amela* i *tehničko osoblje: Omerašević Damir, Kakeš Alma, Hadžić Namik, Begović Fuada, Hadžiaganović Amela, Salihović Muhamed* - što je naknadna informacija.

BILTEN se pojavljuje kako bi popunio informativnu prazninu. Jer, usljed ratnih dejstava, Gračanica ostaje bez napajanja električnom energijom, pa Lokalna, eksperimentalna televizija i Radio Gračanica ne mogu emitirati svoj program. (Oni rade: snimaju i odlažu materijal!)

Na naslovnoj strani *BILTENA* je geometrijski pravilan crtež gračaničkog *KINA* i *SAHAT-KULE*. Osim *Uvodnog obraćanja, prvi broj BILTENA* donosi: *Zaključke Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine od 20. 05. 1992. godine*, koji kažu: *da vojnim obveznicima od 18 do 60 godina starosti bez posebnog odobrenja nije dopušteno napuštati teritoriju RBiH*. Uz dvostruko podcrtavanje i napomenu: *PODUZMITE SVE MJERE DA SE OVI ZAKLJUČCI RBiH U POTPUNOSTI REALIZIRAJU*, Zaključke potpisuje ministar Jerko Doko, dipl. ecc.

Slijedi *ODLUKA Izvršnog odbora općine Gračanica o načinu prikupljanja sredstava od građana za odbranu*, koju potpisuje Predsjednik Izvršnog odbora (ime, valjda, iz konspirativnih razloga, nije dato!)

BILTEN ima četiri nenumerirane strane i završava uokvirenom propagandnom porukom: *DAJMO SVOJ DOPRINOS BORBI ZA SUVERENU I NEZAVISNU BOSNU I HERCEGOVINU*.

Racionalno i funkcionalno, nema šta. *BILTEN* se i dalje dosljedno drži *Pravila službe* i njegovih odredbi o zaštiti ličnih, formacijskih i drugih podataka od intere-

sa za odbranu, ali se sada javljaju i propagandno orijentirani i inspirirani tekstovi.

U drugom broju *BILTENA*, od 30. 05. 1992. godine, nailazimo na uvodni tekst: *ODBRANA SLOBODE - ZAJEDNIČKA OBAVEZA*, koji je naslonjen na značaj i sadržaj: *međunarodno priznatu i suverenu državu Bosnu i Hercegovinu, s ciljem da kaže riječ i slovo o agresorskom bezočnom nasrtaju na nezaštićeni i goloruk narod... Agresori su...*

Slijede tekstovi o: *MORALU BORACA NA VISINI*, o: *EFIKASNOJ AKCIJI SJB GRAČANICA: RADILI SU PROTIV SUVERENITETA R BiH; ŽRTVE AGRESORSKOG RATA: GINU MAHOM CIVILI; PRODAVNICE DOBRO SNABDJEVENE; IZ: SŠC "TODOR PANIĆ" GRAČANICA; SJB GRAČANICA; CZ: KAKO POSTUPATI U SULUČAJU OPASNOSTI; SITNICE: KOJE TO, NIPOŠTO, NISU; SUVIŠNI STARCI; "SEVAP" - PASULJ; "REKREACIJA"; PRIMJER GRAČANIČKIH KOMUNALACA: NON-STOP NA ZADACIMA; ELEKTRO-SNABDJEVANJE.*

U ovom broju, javlja se i reagiranje pod naslovom: *SRPSKI RADIO OZREN JAVLJA...: SVEJORGANOVELAŽI*. Dijelom, tekst je svodenje računa sa četnikom Ozrenom Jorganovićem, koji je iz Radio Gračanice, uoči agresije, otišao na Ozren i napravio četnički radio. Dijelom, to je i propagandna priča koja, analizom *emisije četničkog radija*, nastoji izvesti zaključke o četničkim problemima. *BILTEN* broj 2. ima naslovnicu i (9) devet, nenumeriranih strana.

BILTEN broj 3., od 03. 05. (!) 1992. godine, (vjerojatno: 03. 06. 1992. godine!), donosi *KODEKS BORACA TERITORIJALNE ODBRANE REPUBLIKE BiH* i crtež šake koja podiže dva prsta kao "V" - *victoria* = *pobjeda*. Slijedi instruktivni tekst: *PRVA POMOĆ*; informacija: *IZ CIVILNE*

ZAŠTITE; vijesti sa terena: *MIRIČINA* i *RAŠLJEVA* koje potpisuje *Oki*. Osvrt: *SKELEDŽIJO, SKELEDŽIJO, PREVEZI ME PRIJEKO*, koji spočitava bježaniju iz zaraćene zemlje i šetnju Ilicom i na Mirogoju, a koji završava sloganom: *"MI BOSNU DALI NISMO!"*, koji, ovako, stavljen pod navodnike, ima suprotno značenje i ne znamo šta da mislimo, mada: sve je jasno...

BILTEN donosi i tekstove: *VRJEME POGODUJE USJEVIMA, UPOZORENJE IZ ELEKTRODISTRIBUCIJE*, te pokušaj propagandnog teksta: *SRPSKI RADIO JAVLJA*, koji sugerira da na Ozrenu *vlada* nekakva *epidemija*, da je Gornja Lohinja, po mišljenju Boška Đurića, *prepuštena sama sebi i da se bori mirnim putem, a ako to ne pomogne, ONDA ĆE RATNIM AKCIJAMA, PO CIJENU ŽIVOTA...*

BILTEN ima naslovnicu i osam nenumeriranih stranica.

BILTEN broj 4., od 02.(!) 06. 1992. godine, kreće s nadnaslovom: *TERITORIJALNA ODBRANA, U AKCIJI SJB I OS TO: OTKRIVENI PLJAČAKAŠI*, a nastavlja se tekstom: *NA OZRENU: TIFUS I TEROR!* Ovaj tekst amnestira Srbe za zlodjela koja čine pod pritiskom svojih ekstremista! Jedna majko svoja! *TO - BEZBJEDNOSNA SITUACIJA: U GRAČANICI RELATIVNO MIRNO! CZ - IZ ŠTABA CZ MZ GRAČANICA: EVAKUACIJA I MIMO CZ! CZ - ODBRANA OD SNAJPERSKOG METKA - NA METI NEVIDLJIVOG ORUŽJA. PRIVREDNA ZBIVANJA, VIJESTI SA TERENA - REPORTAŽNI ZAPIS: VRANOVIĆI - SREBRENIK - OAZA MIRA. ZABILJEŽENO MEĐU IZBJEGLICAMA: HVALA DOBRIM LJUDIMA. UPOZORENJE: ŠTEDNJA ENERGIJE* (Valjda: električne!) *OSVRT: TREBA OSTATI ČOVJEK. MLADOST NI OVOGA MAJA NIJE IZNEVRILA!* (koliko nostalgije za ranijim vremenima samo u naslovu!) *LJUDI SU POMOG-*

LI, NADA SE OSTVARILA. RAZNO, SNALAŽLJIVOST: ANTENA ZA RATNA VREMENA, te: SRPSKI RADIO OZRENJAV-LJA: DOSADNA REPRIZIRANJA... (14 strana)

BILTEN broj 05. od 04. 06. 1992. godine, starta tekstem: TO - DOSTIGNUTI STEPEN RAZVOJA TERITORIJALNE ODBRANE OPŠTINE GRAČANICA, a nastavlja: CZ - OBAVJEŠTENJA IZ ŠTABA CZ GRAČANICA: vlasnici motornih vozila..., stigao sjemenski kukuruz, jedinice CZ... koji potpisuje Oki. Slijede: PRIVREDNA ZBIVANJA. SUDBNE: NAKON BJEKSTVA IZ VOJNOG LOGORA; ISPOVIJEST ZAROBLJENIKA. VIJESTI SA TERENA, LUKAVICA: IZBJEGLICE ZBRINUTE. MALEŠIĆI: IZBJEGLICE SE VRAĆAJU. ŠKAHOVICA. OSVRT: KO TO TAMO OKREĆE JAGNJE? OBAVJEŠTENJA: AVIS. ZA BESKUĆNIKE: STIŽE POMOĆ. ZANIMLJIVO-STI: STRVINARSKO SLAVLJE, M. Spahić (pjesma!) i NAPOMENA REDAKCIJE: BILTEN čitati i širiti dalje...

U ovom broju, Čamil Huskanović je optužen kao čovjek, koji iako u izbjeglištvu, samo misli na to kako će raspaliti roštilj! (14 strana)

BILTEN broj 06. od 08. 06. 1992. godine, donosi: TO: IZ PRESS SLUŽBE TO: SVAKOG DANA - SVE SMO JAČI i ZA DEZERTERE - ZAKONSKE SANKCIJE. SJB - GARAČANICA, LJEKARSKA ETIKA - donosi podatak da je prilikom pretresa stana uvaženog doktora Dragana Pavlovića u istom pronadena veća količina lijekova i sanitetskog materijala... koja premašuje zalihe Doma zdravlja Gračanica. CZ javlja o HRABRIM PIROTEHNIČARIMA NA POSLU koji OBAVIJAJU HUMAN POSAO. VANPRIVREDNA ZBIVANJA - OSNOVNO I SREDNJE OBRAZOVANJE: UVOĐI SE RADNA OBAVEZA. VIJESTI SA TERENA: PRIMJER VRIJEDAN PAŽNJE - ustvari

je posjeta Ratnoj bolnici Gračanica koja je funkcionirala u Sokolu, a slijedi: REPETITOR - USKORO TV SIGNAL; SUDBINE - IZRAŠĆE NOVA GRAPSKA - priča izbjeglih i prognanih o stradanju u Grapskoj. INTERVJU: DOKTORICA - što je pseudonim za dvadesetogodišnju djevojku koja je stupila u TO, a čije ime iz konspirativnih razloga BILTEN ne objavljuje! U rubrici OSVRT čitamo tekst: KAD JAGANJCI UTIHNU, što je naslov lamenta za vremenom i životom prije ovog blesavog rata... ZANIMLJIVOSTI donose Okijev tekst: ROĐENDAN U SKLONIŠTU. OBAVJEŠTENJA donose tekst koji je reklama za DD "SIND", data pod naslovom: SNABDIJEVANJE. Na drugoj polovini strane je dobra pjesma A. Salkić: POKUŠAJTE, koja počinje stihovima: Pokušajte voljeti drugačije, ovu zemlju koju razarate... Da, da, A. Salkić, ali oni, vole destruktivno! (12 strana)

BILTEN broj 7., od 10. 06. 1992. godine, čije štampanje je omogućila GRAČANIČKA GRAFIČKA INDUSTRIJA GRIN, starta ODLUKOM RATNOG PREDSJEDNIŠTVA, kojom se: za lica, za koja se u posebnom postupku utvrdi da su u vremenu neposredne ratne opasnosti djelovala protiv imovine i lica, spomenika kulture, vjerskih objekata, objekata od opšteg interesa na području opštine Gračanica i drugih - proglašavaju se kao **persona non grata**, tj. nepoželjnim licima za područje opštine Gračanica... IZVRŠNI ODBOR, upućuje OPŠTINSKOM ŠTABU TO, MUP-u GRAČANICA, KRIZNIM ŠTABOVIMA u MZ-a, OPŠTINSKOM ŠTABU CZ, TUMAČENJE prema kojem: Lica koja se kreću na području opštine Gračanica sa oružjem, a koja nisu pripadnici Teritorijalne odbrane, moraju imati posebne dozvole za nošenje oružja koje im obezbjeđuje Štab TO, kao i dozvole za njihovo kretanje. Slijedi, dirljivo pismo: VOJNICIMA SDS-a: DANIMA STE U

ROVU, ZNATE LI ŠTA VAM JE SA PORODICOM? DOK STE VI U ROVU, S VAŠIM OSJEĆANJIMA SE KOČKAJU POLUPISMENI POLITIČARI, A NJIHOVA SE DJECA KOČKAJU PO INOSTRANSTVU... pisano sasvim po obrascu *agitpropa*, pismom se svakako htjelo djelovati na sopstvene snage, jer *BILTEN* nije izlazio iz Gračanice, pa ide priča: *DA SE NE PONOVI - o Grapskoj, KEKS ZA BORCE, INFORMACIJE IZ ŠTABA CZ MZ GRAČANICA, VATROGASCI I NJIHOVO DEJSTVO U RATU, DEMANTI - ranijeg napisa u kojem je Čamil Huskanović optužen za roštiljanje.* Pokazalo se, da on svojim domaćinima daje uspješne instrukcije o sadnji rasade paradajza na *suvremen način*. Iz *IZVRŠNOG ODBORA* ide vijest da je nadležnim organima dat zadatak da ispituju šverc oružjem... *UBRZO ISPLATA PENZIJA. IZVOZ U OVA TEŠKA VREMENA. SLOŽNI TIM LJEKARA i intervju sa dr. Salih-bašićem.* Na 16. strani objavljena je pjesma M. Spahića: *PIJACA SMRTI* i poziv za *PRIJAVU ŠTETA* prouzrokovanih ratnim dejstvima. (14 strana)

BILTEN broj 8. od 15. juna, 1992. godine, donosi u rubrici *TERITORIJALNA ODBRANA* tekst: *IZ OKRUŽNOG ŠTABA TO*, koji je u suštini pismo narodu koje i počinje riječima: *Dragi naš narode, divljanje agresora donijelo vam je dosta nepravde... veoma je važno da svi damo sve od sebe kako bismo izvojevali konačnu pobjedu... IZ PRESS SLUŽBE TO - ide informacija o značaju vojničkog izgleda kao bitne moralne odlike... U POSJETI IVZ-u - vjerojatno: IZ-i - Islamskoj zajednici.* Posjeta je organizirana radi bajramskih poklona. *IN MEMORIAM* piše o *AHMETBEGOVIĆ Muharema MEHMEDU*, rođenom 01. 07. 1964. godine koji je kao komandir jedinice poginuo u borbama na Lendićima. *FERING DAN POSLIJE (granatiranja!)*. *CZ - RAČUNAJTE NA*

NAS... (jedinica prve medicinske pomoći). *ŠTAB ZA SNABDIJEVANJE. GRAČANICO, LJUBAVI MOJA - lament zbog barbarskog razaranja.* *UČITELJ OSTAJE SA SVOJIM ĐACIMA -* Srbin je pa mu čuvaju identitet, *jer bi mogao imati problema.* *OSVRT: KOL'KO LJUDI, TOL'KO ĆUDI.* *Zbrinite porodice poginulih i ranjenih.* *ISPOVIJEST ZAROBLJENIKA: DA NE BI OCA... Muradić Devedžić Mure... SA TALA-SA RADIO SARAJEVA: Dr. ZDRAVKO GREBO, SASVIM OTVORENO... Čestitka povodom Kurban- Bajrama. KURBAN MESO POKLON BRANIOCIMA.* Na četrnaestoj strani rubrika *MARKETING* i reklama: *...VRŠIMO SVE USLUGE CRNO-BIJELOG FOTOGRAFISANJA... (14 strana)*

BILTEN broj 9. od 18. juna, 1992. godine, donosi: *TO - VIJESTI SA TERENA, ocjena o visokoj moralnoj i borbenoj gotovosti pripadnika i jedinica TO. IN MEMORI-AM: ŠAKO Omera Asim, zamj. komandira čete, poginuo na Lendićima. UREDBA SA ZAKONSKOM SNAGOM O ZAVRŠETKU NASTAVE U ŠKOLSKOJ 1991./1992. GODINI U OSNOVNIM I SREDNJIM ŠKOLAMA, FAKULTETIMA I UMJETNIČKIM AKADEMIJAMA U RBiH. CZ - IZVJEŠTAJ O PROVEDENOJ AKCIJI PRIHVATA, SMJEŠTAJA I EVAKUACIJE IZBJEGLICA SA PODRUČJA BOSANSKOG NOVOG I SANSKOG MOSTA. DD OZRENKA. DRVOPREDAJIVAČKA ZANATSKA ZADRUGA BOR. POŠTA. ZANIMLJIVOSTI. VRIJEDNI ELEKTRIČARI. VAMA KOJI STE OSTALI SA ONE STRANE SUNCA. A. Salkić: AKO IZGUBIŠ DOMOVINU - poezija. (14. strana)*

BILTEN broj 10. od 22. juna, 1992. godine, označen na naslovnici kao: *JUBILARAC!*, donosi: *Zahtjev Sekretarijata za narodnu odbranu, upućen Republici Hrvatskoj - Ministarstvu unutarnjih poslova ZA VRAĆANJE VOJNIH OBVEZNIKA. IZ OKRUŽNOG ŠTABA TO*, pišu zabludjelim Srbima: *Čovječe, osvijesti se - pazi šta*

radiš, ne čini zlodjela. (Za pretpostaviti je, da su se Srbi zgledali i zgrozili sami nad sobom!) **KAKO PRIKUPLJAMO SREDSTVA ZA ODBRANU** ili **KAKO SAMI STVARAMO SLOBODU**. **CAR JE CAR** - komandir jedinice koji s velikim entuzijazmom i ljubavlju vrši svoju patriotsku dužnost, **IN MEMORIAM** - Džonlić Abdulaha Vahid, rođen 1967. godine u Zvorniku, poginuo u borbama na Lendićima. **SUDBINE** - borci u rovovima, porodice im u izbjeglištvu Hrvatske, Slovenije, Italije, Njemačke... **PROTJERANI SA SVOGA OGNJIŠTA** - grupa prognanika iz Kozarca. **IZBJEGLICE** - prognanici iz Potočara i Ševarlija - opština Doboj. **NA ZAJEDNIČKOM ZADATKU** - ambulanta u Miričini i **MERHAMET**... **VODOVOD** - ima vode, jer je bilo kiše, a naplata hramlje... **ZOIL** - poziva građane da prijave ratne štete. **GRAČANKA** - brine o snabdijevanju mlijekom. **KNJIŽARA SVJETLOST** - rasprodala robe... **CZ** - javlja da organizira odlazak žena preko 50 godina i muškaraca preko 60 godina - u Republiku Hrvatsku. **NI JUNI NIJE ŠTO JE NEKAD BIO** - kiše i poplave. **VJENČANJE**. **JUBILARAC** - tekst povodom 10. broja **BILTENA**, žaljenje zbog malog tiraža. (14 strana)

BILTEN broj 11. od 25. juna, 1992. godine, starta tekstem iz **TO: POZIV NA PREDAJU!** Za dan - dva više nećeš imati nikakvih šansi! Nudimo ti hranu, tebi i tvojoj porodici... **REGIONALNI PUT Gračanica - SRNICE - GRADAČAC SLOBODAN ZA KRETANJE**. **PJESNIK U POSJETI ŠTABU TO** (Hajrija Bećirović). **SAN O MAJCI I IZBJEGLICI** - pjesma H. B. **AVIS-ove linije za Tuzlu i Zagreb**. **ZAJAM ZA ODBRANU GRADA ODVIJA SE PLANIRANIM TEM-POM**. **DDJADRINA** - proizvodi... **PENZIJE** - počela isplata 22. juna u gračaničkoj Pošti. **GRADSKA APOTEKA RADI I SNABDJEVENA JE**. **CENTAR ZA SOCIJALNI RAD**,

otežana isplata socijalne pomoći. **DOBOJ - opljačkan i loše snabdjeven**. **SREBRENİK** - srpske porodice iz Špionice predaju naoružanje. **MERHAMET** - podjela hrane ponedjeljkom i četvrtkom od 10 do 14 sati. **NARODNA KUHINJA** - radi od 8 do 14 sati. **DUG PUT DO ZAVIČAJA**. Na 14. strani **BILTEN** završava reklamom: **OGLAŠAVAJTE U BILTENU!**

BILTEN BROJ 12. od 29. juna, 1992. godine, na naslovnici donosi izvod iz sadržaja: **TERITORIJALNA ODBRANA, CIVILNA ZAŠTITA, AKTUELNO, PRIVREDA, OSVRTI, POEZIJA. STRAH I NOSTALGIJA** - poziv agresoru: **BUDITE LJUDI!** 24./25. juna, čarke sa agresorom u rejonu **DURAČA**. **DJEVOJKE ZA SVE** - Briča, Učo, Armin, Niho, Almin, Ferid, Šiška, Omer i drugi obavljaju sve poslove. **CZ** - Pregled postupaka pojedinca pri upotrebi nepoznatih bojnih otrova... **IZ PRIVREDE: PP ZEROPROM** - firma Rame Kujundžića. **ZDRAVSTVO RADI PUNOM PAROM**. **SAOPŠTENJE** većeg broja građana srpske nacionalnosti, koji osuđuju grubu i genocidnu agresiju na suverenu i nedjeljivu **RBiH** od strane bivše **JNA** i ekstremnog dijela **SDS-e**, 27. 06. 1992. godine. **DOBAR GLAS DALEKO SE ČUJE** - Klub radioamatera i spajanje pokidanih veza. **MI NISMO SAMI** - humanitarna organizacija **IGASE**. **BLAGOVREMENA I ISTINITA INFORMACIJA**. **KAD NAJMLAĐA MLADOST PROGOVORI** - djevojčica govori o svojim traumama i strahovima. Povodom Dana **CZ**, **BILTEN** donosi spisak pripadnika **CZ** koji su najbolje izvršavali zadatke: Terzić Azira, Softić Nihada, Girotić Ekrem, Mušić Muhamed, Kunić Nezir, Harčin Ibrahim, Trepanić Osman. Čestitamo! (14 strana)

BILTEN broj 13. od 08. jula, 1992. godine, sa istim izvodom na naslovnici, kao prvi tekst donosi: **PLATFORMU PREDSJEDNIŠTVA RBiH (o borbi za Bosnu**

i Hercegovinu). VIJESTI IZ TO - donose podatke o čarkama sa agresorom. IZ PRVIH BORBENIH REDOVA - duži tekst o ustroju, biću i pripadnicima TO. OBAVJEŠTENJE O UZBUNJIVANJU. SAS-TANAK PREDSTAVNIKA PRESS-CENTARA REGIJE TUZLA - DOGOVOR O RADU I SARADNJI (Lukavac). DD KOMUS, pohvala komunalnom preduzeću. SLUŽBA DRUŠTVENOG KNJIGOVODSTVA - obaveza izrade i podnošenja polugodišnjih obračuna. OSVRT: DA LI JE TO BILO PRIJATELJSTVO - lament za prošlim vremenima. POZIV NA PRIJAVU RATNIH ŠTETA. PROROČANSTVA BEZIMENIH, pjesma M. Spahića. (14 strana)

BILTEN broj 14. od 15. jula, 1992. godine, donosi kratku vijest da su ORUŽANE SNAGE OPŠTINE GRAČANICA 13. 07. 1992. godine izvršile čišćenje terena u rejonu DURAC, koji je bio jako uporište četničkih snaga, između Donje Lohinje i Donje Orahovice. NAREDBA OKRUŽNOG ŠTABA TO o OBUSTAVI PROMETA SVIH ROBA NA REGIJI TUZLA, osim artikala... U POSJETI CRVENOM KRSTU. NEZADOVOLJNI RAZMJENOM. DOKTOR BI DA SE VRATI (pedijatar dr. Dragoslaav Pavlović!). UKLJUČIO SE U AKCIJU - o Begi Husarkiću. KONKURS ZA UPIS UČENIKA U I. i II. RAZRED SREDNJIH ŠKOLA U ŠKOLSKOJ 1992./1993. godini. PISMO BIVŠEM PRIJATELJU - srcedrapateljno lamentiranje. GRAČANICA NEKADA I SADA - PRETHISTORIJSKO DOBA. TOLIKO PUTA - pjesma A. Salkić. (14 strana)

BILTEN broj 15. od 22. 07. 1992. godine, TO: Odbijanje četničkog napada na Gračanicu i Stjepan Polje. TO - ODBRANA I SAMOZAŠTITA: Razgovor sa profesorom i borcem Fikretom Šuvalićem. SAOPŠTENJE - SMJEŠTAJ LJUDI I MATERIJALNIH DOBARA ZA VRIJEME RATNE OPASNOSTI. KOZARCA VIŠE NEMA. SREĆA UNESREĆI - nepredvidivost ratnih

dejmata i sudbina - priča iz Trnopolja. ZBOG ČEGA POSTOJE LOGORI? ISPOVIJEST JEDNOG NASTAVNIKA - Vojislav Bašić, Srbin - koji je ostao da živi i radi u Gračanici... ČETNICI BI U TO BIH - razgovor sa zarobljenim Nenadom, Milenkom i Blagojem... (12 strana)

BILTEN broj 16. od 31. 07. 1992. godine, donosi napise: PETA KOLONA - spriječena. (!) PUN POGODAK - Sirčo, Huska, Mehmed, Čaze i Sead... MAJSTORI, MAJSTORI - minobacačije: Zikrija, Sejfo, Aziz, Reško, Mevludin... MI ĆEMO POBIJEDITI - posjeta borcima u prvim borbenim redovima. ROKOVI PROLAZE - NAROD NEGODUJE. SŠC - počeo upis učenika... PUNOM PAROM - zavidno poslovanje gračaničkog SIND-a. GRANATAMA NA DŽAMIJE. OZRENCI GLADUJU. OLIMPIJSKE I NEKE DRUGE IGRE. ORGANIZOVANA PRIBAVA. NAPUŠTENA GORNJA LOHINJA. IZ "DALEKE" MIRIČINE. INFORMISANJE PO SDS RECEPTU... - piše Omer Delić. JOSIP PEJAKOVIĆ TODORU DUTINI - preuzeto iz lista OSLOBOĐENJE. KAKO POSTATI NOVOKOMPONOVANI GUSLAR - satira. OSMANSKO DOBA - preuzeto iz knjige E. Tihica i O. Hamzića: GRAČANICA I OKOLINA U NOB I REVOLUCIJI. (16 strana)

Trinaest mjeseci bez štampanog glasila

U vremenu od 31. 07. 1992. godine, kada je izašao 16. broj *BILTENA* - posljednji (!?!), pa do 01. 09. 1993. godine, Gračanica je bila bez *tiska*, tj. bez štampanog glasila. To je zanimljivo iz puno razloga, a prije svega zato što je imala snage koje su morale znati koji je značaj pisane riječi i koje uvijek mogu napraviti kvalitetno glasilo. No, 13 mjeseci glasila nije bilo. Naravno, Radio Gračanica i Lokalna televizija, koja funkcioniše i kao dopisništvo Kantonalne

televizije, u mnogo čemu su popunjavali tu prazninu i bili zamjena, tj. obezbjeđivali su informiranje građana.

Treba razumjeti da je to vrijeme i inače obilovalo neprojenim otvorenim pitanjima društvenog života i organiziranja i reorganiziranja za borbu protiv agresora. Prva faza agresijom nametnutog rata Republici Bosni i Hercegovini i bila je skoncentrirana na dokazivanje *da Države nema i da ne funkcionira ni tamo gdje bi je moglo biti. I, ko i kako da je uspostavi?* Srbi su se našli na svojoj - zatvorenoj teritoriji, a tamo gdje su sa Bošnjacima bili, Hrvati su mahom opstruirali to uspostavljanje i funkcioniranje. Ništa se nije moglo uraditi bez potvrde koju će izdati i ovjeriti HZ HB, HDZ ili: HVO.

Kada je, u proljeće 1993. godine, HVO zatvorio sve putove, kada je prestala dolaziti i štampa iz Hrvatske, bio je očigledan prazan, medijski nepokriven i opustošen prostor. Situacija s medijima u Bosni i Hercegovini i inače, nikad nije bila čemu. Znamo šta se prodavalo i čitalo i odakle je to dolazilo. Od svih socijalističkih republika u bivšoj SFRJ, Bosna i Hercegovina je i u tome bila najsocijalističkija: Dnevni list *OSLOBOĐENJE* izlazio je kao organ Socijalističkog saveza radnog naroda BiH, izdanje *KOMUNISTA* kao organ SK BiH, te nešto štampe koja je u tim opskurnim uvjetima rado nazivana *žutom*. *SLOBODNA BOSNA*, pojavila se devedesetih.

Očigledno, i stranka na vlasti je uočila svoju šansu da, konačno i medijski, posjedne nepokriven prostor u nacionalno, konfesionalno, kulturno i oružano izdijeljenom bosanskohercegovačkom biću. U najmanju ruku, imala je nadohvat sjajne primjere beskrupulozne upotrebe medija za učvršćivanje vlasti nacionalnih političkih i drugih oligarhija. Ako se tome pridoda i stvarna potreba da se bjelodano

zaokruže započeti brojni poslovi s akcentom na afirmiranju bošnjačkoga bića islamske vjeroispovijesti, bosanske Armije itd., nije se imalo što čekati. Trebalo je što prije stvoriti *tisak* i tako sebi obezbijediti značajnu medijsku podršku.

Izgleda da je taj prvi korak bio u nivou odluke stranačkog vrha i u mnogo čemu osmišljen i koordiniran. Skoro jednovremeno, ili barem sinhronizirano, pokrenut je jedan broj glasila koja su na isti način, najčešće po ugledu na *nacionalni tjednik LJILJAN*, koncipirana i dizajnirana, ali su ostvarena s vrlo neujednačenim dometima. *BILJEG vremena* u Gračanici. *ZEMAN* u Kalesiji. *TRIBINA* koju su izdavali prognani Zvorničani. *BOŠNJAK* u Bugojnu. *SABAH* u Lukavcu. *SLOBODNO BRČKO* na slobodnoj teritoriji. Itd.

Gdje god su se pojavila glasila, *jastrebovi* su odmah shvatili da je riječ o vlasti i jedinstvenoj prilici koju moraju iskoristiti. Ali, *jastrebova* nikad nije bilo puno.

O prirodi namjera, puno se moglo vidjeti već u impresumu, kao: *muslimanske institucije, društva i udruženja općina, intelektualci...* pažljivo se smještajući uz/iza osnivača skupštine općine koja je to prema tadašnjim zakonskim propisima jedino i mogla biti, a to je istodobno značilo da su i tu *skupštinu općine* - konačno, u potpunosti posjeli.

Organiziranje radi izdavanja glasila/tiska/štampanih/printanih medija, predstavljalo je svojevršno razračunavanje sa svim što je do tada etablriralo raniji politički sistem socijalističkog samoupravljanja. Dakle, bio je to i čas učvršćivanja pozicija osvojenih na prvim višestranačkim izborima dvije godine ranije.

Nešto kasnije, podsticano je okupljanje bošnjačkih intelektualaca, a iste jeseni održan je i *BOŠNJAČKI SABOR*, koji je Boš-

njacima vratio povijesno ime i učvrstio svijest o nazivu *bosanski jezik*, orijentirao odnos prema brojnim pitanjima u području kulture, vjere, književnosti, tradicije, državnosti, aktualne pozicije i karaktera agresijom im nametnutog rata.

Biljeg vremena

BILJEG vremena, I godište, 1993.: 1., 2., 3., 4., 5., 6.-7. Prvih pet brojeva lista **BILJEG vremena** slijede jasno i nedvosmisleno utvrđenu koncepciju i imenovane rubrike: *komentari, društvo i politika, interview, privreda, oružane snage* (dvije str.) *iz života MZ-a, kultura, vjerski život, izabrane stranice, sport i zabava*.

Sve vrijeme izlaženja lista **BILJEG vremena**, sastav *Redakcije - Savjeta*, podjela zadataka, imena pojedinačno i svi zajedno sugeriraju potencijal koji zna šta čini, koji je mogao promisliti i osmisлити koncepciju i pojedinosti, strategiju i taktiku, utvrditi cilj i podijeliti zadatke i u svim pojedinostima kvalitetno obaviti posao.

Međutim, ukupan rezultat, konačan ishod i činjenica da je list prestao izlaziti, bjelodano govori da to i nije tako.

No, o tome više kad izlistamo komplet **BILJEGA vremena**.

* * *

BILJEG vremena, broj: 1., godina I, pojavio se 01. 09. 1993. godine, na finom, bezdrvnom bijelom papiru u formatu A-3, a s njegove naslovnice, koju je uradio akademski slikar Nijaz Omerović, čitatelje gledaju simboli bosansko-bošnjačke opstojnosti u estetiziranom slobodnom kolažu: turbe sa Alifakovca, minaret u maurskom stilu gradnje, silovane Bošnjakinje, u prvom planu lice starije muslimanke podvezano šarenom šamijom, borac Armije BiH s francuzicom na glavi i grbom s ljljanim, odlučnog izraza, muževnoga

lica, u maskirnoj uniformi i s automatskom puškom u rukama. Naslovnica najavljuje tekst: *OD NENAORUŽANOG NARODA DO BRIGADE!* i prijeti: *"Ko ne bude odgovarao postavljenim zadacima, biće smijenjen!"*.

Bješe to 15,5 mjeseci od početka srpske oružane agresije sa Ozrena na teritoriju općine Gračanica i 13 mjeseci, nakon što je prestao izlaziti **BILTEN**, koji je izdavao *info-press Civilne zaštite u Gračanici*.

Kao vršilac dužnosti direktora lista pojavljuje se Dževad Sarajlić, advokat, a kao vršilac dužnosti glavnog i odgovornog urednika: Mehmed Nurikić, profesor. U Redakciji su: Mirzet Hamzić, prof. jezika i književnosti; Harman Džaferović, tehnički urednik; Ertan Čako, ilustracije; Dževad Muderizović, fotoreporter; Vedada Baraković, novinar; Omer Hamzić, profesor historije i književnosti - novinar, član Redakcije; Nijaz Omerović, akademski grafičar - slikar, član; Fikret ef. Pašanovać, član; Muharem Musić, član; Zlatan Džinić, član. Predsjednik Savjeta Lista je Sead Jahić. Kompjutorsku pripremu potpisuju Damir Ćudić i Asim Hadžić. List štampa: DD "GRIN" Gračanica. Adresa lista je: Adema Alića bb (Kej), Gračanica, telefon: 783 226.

Urednik, UZ PRVI BROJ, upućuje: *POZIV SVIMA NA SARADNJU*. Mirzet Hamzić piše komentar o *MEĐUNARODNOJ POLITICI: RETORIČKI PRITISAK SAD SVE VIŠE PRERASTA U ISKRENU NAMJERU DA SE SRBI URAZUME*. O održanoj sjednici Skupštine općine Gračanica piše Omer Hamzić i izdvaja riječi Osmana Puškara, komandanta OG-2: *Poručite narodu da se ne boji, jer ni u kakvim našim planovima nije predviđeno povlačenje*. Hasan Čalić piše o poteškoćama u obrazovanju, a Amela Salkić o humanitarnoj organizaciji **MUSLIM AID**. *Interview BIL-*

JEGU vremena dao je predsjednik Ratnog predsjedništva općine Gračanica: Hazim Vikalo, iz kojega je kao naslov izdvojena prijetnja: **KO NE BUDE ODGOVARAO POSTAVLJENIM ZADACIMA, BIĆE SM-IJENJEN!** O struji i vodi piše Vedada Baraković. Uz prvu godišnjicu formiranja 111. gračaničke brigade, govori načelnik Brigade Bahrija Džananović, pod naslovom: **OD NENAORUŽANOG NARODA DO BRIGADE.** Musić Muharem piše: **MJESNE ZAJEDNICE U RATU.** Hasan Čalić: **ŠTA JE SA UŠUROM OD ŽETVE?** N. Mujić upućuje: **MALE SAVJETE KUCHARICAMA.** Amela Salkić piše o gostovanju glumca Emira Hadžihafizbegovića u Gračanici. Mirzet Hamzić piše **OSVRT** o knjizi Muhammeda Asada: **PUT U MEKU.** Fikret ef. Pašanović, povodom Mevluda - dana rođenja Muhammeda a. s.: **POSŁANIK, UZOR KOJI SE SLIJEDI.** Nepotpisan je tekst: **NADIJEVAJTE LIJEPA IMENA.** F. P. piše i tekst: **RAD ODBORA ISLAMSKE ZAJEDNICE.** Preuzet je tekst Hadžema Hajdarevića iz lista **MUSLIMANSKI GLAS: SUKOB I NA SIRAT-ČUPRIJI.** Nijaz Omerović potpisuje reminiscenciju: **KORIJENI ZLA.** Hasan Čalić piše: **RUKOMETAS I GRAČANICE PUNOM PAROM.** Na kraju, pojavljuje se i humorističko-satirični zapis Muje Jaramaza, te javljanje Zlatana Džinića iz sporta: **ODRŽAN TURNIR.** (12 strana).

BILJEG vremena, broj 2. od 15. 09. 1993. godine, u rubrici **KOMENTARI,** donosi tekst Mehmeda Nurikića: **GLASINE,** i tekst Amele Salkić: **ŽENEVA SUZAMA NE VJERUJE - drama izbjeglica se nastavlja.** V. B. i M. H. pišu: **UPISNINA - OPRAVDANO?** Tekst o Crvenom krstu: **POMOĆ STIŽE BEZ ZASTOJA** - nije potpisan. Emir Hadžihafizbegović govori, a Vedada Baraković potpisuje: **MUSLIMANI SU PREVARENI!** Dr. Muhamed Turalić: **ŽUTICA JE RATNA BOLEST.** Interview **BILJEGU** daje - **OSMAN PUŠKAR, komandant**

OG-2: RAT JOŠ UVIJEK TRAJE! - potpisuju V. B. i M. N. **"MI SMO VOJNIČKA SNAGA KOJE SE BOJE!"** - potpisuje I. S., a o **Sejdi Beganoviću - ČOVJEKU OD HUMANOSTI** - piše Mirsada Kišić. Muharem Musić piše: **MALEŠIĆI SELO ISPOD VISA,** a Sead Husić o radu Mjesne ambulante: **MI SMO OVDJE RADI VAS.** O **IZABRANIM PJESMAMA Envera Čolakovića** piše Mehmed Nurikić, a o **AHMED-PAŠI BUDIMLIJI** - Rusmir Djedović. Fikret Ef. Pašanović piše: **OD KADA SMO MUSLIMANI?** Iz lista **OSLOBOĐENJE** preuzeto je **otvoreno pismo Emiru Kusturici: MORAO BI DOĆI SEBI,** koje potpisuje Dino Dervišhalidović. Mirzet Hamzić piše u rubrici **KRUGOVI BILJEGA: VR-IJEME VIZA SUMNJIVOG TRAJANJA.** Zlatan Džinić tvrdi: **TURNIR ISPUNIO OČEKIVANJA,** Mujo Jaramaz nastavlja svoja **KAZIVANJA,** a Rusmir Djedović piše: **ZAŠTO BILJEG VREMENA?** (12 strana).

BILJEG vremena, broj 3. od 01. 10. 1993. godine, Nijaz Omerović piše: **PO BOSNI "BISERI"** i demantuje vladiku zvrničko-tuzlanskog Kačavendu, da mu je manastir na Ozrenu podignut u 13. stoljeću! Nije, već krajem 16. stoljeća. Amela Salkić piše: **Previranja u Bosanskoj Krajini: SEPTEMBARSKA REVOLUCIJA,** a Omer Delić komentira dnevnik i poeziju Branslava Gavrića iz Donje Paležnice, u tekstu pod naslovom: **"OSTAVLJENI"**. Nibu-reis, prof. dr. Mustafa Cerić je u Gračanici i govori za RTV: **MI MORAMO IMATI ZAJEDNIČKO PAMĆENJE.** V. B. i M. N. razgovaraju sa Seadom Rešidbegovićem: **POTREBNI OBRAZOVANI I STRUČNI KADROVI.** Omer Hamzić piše ratnu retrospektivu gračaničke privrede: **SAMO KAD BI IZBIO MIR.** Povodom Prve godišnjice formiranja OG-2, osvrt piše načelnik Ibrahim Nurikić: **JEDINSTVOM DO KONAČNE SLOBODE.** Amir Karić govori Hasanu Čaliću kakav je **VJERSKI ŽIVOT U ARMIJI.** Hasan Čalić piše o **BOR-**

CIMA MUZIKOM i *DJEVOJCI ČELIČNOG SRCA*. I. S. bilježi utiske zamjenika ŠVK OS RBiH, gospodina Jovana Divjaka: *IMPRESSIONIRAN SAM VOJNIČKIM PONAŠANJEM*, a Mirsada Kišić portretira Zaima Okića: *STARJEŠINA ZA PRIMJER*. Vedada Baraković piše o granatiranju *PRIBAVA OBSPREČI*, o želji Dobojlija: *VRATIĆEMO SE U DOBOJ. SJETVA JE STRATEŠKI ZADATAK* - piše Rašida Đulić. Kad je u pitanju bosanski jezik, *NAZIV NIJE PROBLEM* piše Fadil Musić. *VRIJEME AHMED-PAŠE* oživljava Rusmir Djedović. Fikret ef. Pašanović bilježi više zanimljivosti i nadahuto piše o našim riječima arapskog, turskog, persijskog porijekla: *NAŠE RIJEČI. JAMA ZA MENE VEĆ JE BILA GOTOVA*, izjavljuje Avdo Čeliković, koji je bio zatočenik logora na Manjači. Omer Hamzić u *KRUGOVIMA BILJEGA* piše: 1463. - 1993. *GODINA JEDNA ISTORIJSKA PARALELA*. Mehmed Nurikić piše: *ZEMLJORADNIČKA ZADRUGA GRAČANKA*. Z. DŽ. piše o sportu: *NOGOMETAŠI GRAČANICE U EVROPI?* Rusmir Djedović: *LJILJANI KAO SIMBOL BOSANSKE DRŽAVE I BOGUMILA*. Mujo Jaramaz *KAZUJE. BILJEG* donosi i *KRIŽALJKU* br. 1. (12 strana).

BILJEG broj 4., pojavljuje se 15. 10. 1993. godine. Na naslovnici je portret predsjednika Predsjedništva RBiH Alije Izetbegovića i najava fotoreportaže s razmjene zarobljenika. Mehmed Nurikić piše komentar s nadnaslovom: *Alija Izetbegović, predsjednik Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine - ČOVJEK OD MISIJE*. Mirzet Hamzić komentira postupke Fikreta Abdića: *ZAR I TI SINE BRUTE?* Tekst o stanju kriminaliteta *DOBRA VAKTA ZA POGANA ČOVJEKA* potpisuje A. S. *DOBOJLIJE U GRAČANICI*, potpisuje Amela Salkić. Vedada Baraković, u rubrici *RAT I ŽENE* - piše *NA DRUGOJ LINIJI ODBRANE* - o Gradskom forumu žena

Gračanica, a Mirzet Hamzić pravi kratak pregled najznačajnijih napisa u tisku između dva broja. Predsjednik Izvršnog odbora SO Gračanica - Reuf Sokolović, daje intervju *BILJEGU* - Vedadi Baraković: *KO BUDE IMAO PARE, DOBIT ĆE RAT!* Omer Hamzić piše o izbjegličkom naselju koje *niče* u Doborovcima: *ČETRDESET OSAM KUĆA ZA PROGNA NIKE. LIJEKOVI ILI LIJEKOBILJE* pita se A. S., pišući o radu Gradske apoteke. *URUČENA PRIZNANJA* povodom *Prve godišnjice OG-2.*, piše I. S. Uz fotografije sa razmjene, Mirsada Kišić piše tekst: *GDJE JE CIVILIZACIJA???* Osvrt: *NEKE ISTORIJSKE PARALELE O BOSNI*, potpisuje Omer Hamzić. *GRAĐEVINE AHMED-PAŠE*, piše Rusmir Djedović. Fikret ef. Pašanović piše tekstove: *SNAGA ODVRAĆANJA, NUR KNJIGE BOŽIJE, POSLANIKOV RUŽIČNJAK, O ISLAMU ZNALAČKI, ISLAMSKA VJERONAUKA U ŠKOLAMA?*, *NADIJEVAJTE LIJEP A IMENA*. Vedada Baraković poziva pobjeglice: *DOĐI DOK JOŠ IMAŠ KOME*. Rusmir Djedović piše tekst: *NAŠA TORKULJA*. Bahrija Mujakić objavljuje dvije karikature. Informativna služba, povodom godišnjice OG-2 poručuje: *SPREMNI SMO IĆI DALJE*. Zlatan Džinić javlja dvije vijesti iz sporta: *RUKOMETAŠI GRAČANICE PRVACI I NE ZNAJU ZA PORAZ*. Nepotpisane su sportske vijesti: *DEBI GRAČANLIJA U TUŠNJU, RATNA OLIMPIJADA U TUZLI I STARTAJU I KOŠARKAŠI*. Mujo Jaramaz *KAZUJE*. Objavljena je i *KRIŽALJKA* BR. 2. koju je napravio Mujić Mustafa. (12 strana).

BILJEG broj 5. od 01. 11. 1993. godine, na naslovnici donosi fotografije vodenica i tekst: *Ova vodenica samljeće puno žita. Hoće li to brašno doći do gladnih usta? "Biljeg vremena", objaviće imena (i time javno pohvaliti) svih onih koji svojim prijateljima, komšijama ili poznanicima pozajme ili poklone pet ili više kilograma brašna! Akcenti*

sa prve vanredne sjednice SO Gračanica: **ZADNJU KORU HLJEBA MORAMO DIJELITI SA VOJSKOM!** Šta više, uopće, smisliti i reći o ratnoj bijedi koja je zahvatila oružanom agresijom zahvaćeni prostor? U dnu iste strane su riječi Mirka Kovača: **BOSNA JE SRŽ STVARI**. Dvije trećine naslovnice čini fotografija Amira Mašića: u jesenjem krajoliku dva čovjeka, konjska zaprega i dopola preorana njiva... Agresija je Bosnu vratila najmanje 50 godina unazad. **VJERSKI OBJEKTI - META AGRESORA**, piše F. Buljubašić. **NACIONALNA DRŽAVA - MINIMUM INTERESA SVAKOG MUSLIMANA**, piše Mirzet Hamzić (!). **PRODE I DRUGA SKUPŠTINA**, piše Rusmir Djedović. **ZADNJU KORU HLJEBA MORAMO DIJELITI SA VOJSKOM (!)**, piše Omer Hamzić. Pregled tiska **IZMEĐU DVA BROJA BILJEGA VREMENA**, pravi Mirzet Hamzić. **USUSRET STARIM ZANATIMA**, piše Sead Husić. **BOSNA JE SRŽ STVARI** - izjava Mirka Kovača data listu *Oslobođenje*. **MORALI SU UPOZORITI MUSLIMANE** - kazivanje Jevrema Brkovića iz knjige *Restitucija bosanske državnosti*. **IZ KDM PREPOROD** - piše Rusmir Djedović. **KO TO TAMO PIŠE; NAPUŠTENE KUĆE I STANOVNI I PROGNAZICI ILI IZBJEGLICE** - bilježi Vedada Baraković. **RATNI SPOMENAR - ZLATNI LJILJANI SA NAMA**, potpisuje DŽ. M. *Republika Bosna i Hercegovina*, **OPŠTINA GRAČANICA** poštovanim građanima upućuje **PROGLAS**, koliko su u mogućnosti da poklone izvujsne količine pšenice, kukuruza, graha, luka, krompira, pekmeza, mrkve, vune za pletenje čarapa i džempera, vojne obuće i odjeće, novčane pomoći - **pozivaju se da ustupe Armiji...** (!) **DONATORSTVO U POGREŠNOM SMJERU?** - pita se Mirsada Kišić. In memoriam: **MEHIĆ Adema OSMAN - TUCKO**, 17. 03. 1968. - 21. 08. 1992. - piše Izudin Duraković, a **ŠUŠA Muhameda TAKSIM - TAKSO**, 31. 05. 1958. - 17. 11. 1992. - pišu: M. Kišić i B. Begović. Nepot-

pisan je: **RATNI DNEVNIK OG-2. IZBJEGLIČKU RATNU BILJEŽNICU** popunjavaju Mehmed Nurikić, Fadil Buljubašić, Vedada Baraković. Redakcija se žali čitateljima zbog teškoća u pravljenu **BILJEGA** i *probijanju* rokova. Mirzet Hamzić piše: **Edhem Mulabdić - ZELENO BUSENJE**, a prof. Osman Delić: **BIBLIOTEKA HADŽI HALIL ef. GRAČANLIJE**. Na istoj strani je i pjesma Nedžada Mešića: **POKUŠAJ. BORBA ZA VJERU I DOMOVINU** - piše Amir Karić. **ISLAM - SISTEM ŽIVOTA** - tekst naslonjen na Sejjida Qutba, piše Fikret ef. Pašanović. **TUŽNA PRIČA AIDE MULAHOUSEJNOVIĆ** - tragična sudbina izbjeglice iz Bukovice - bilježi Mehmed Halilović. **LILIUM BOSNIACUM - LJILJANI KAO DREVNI KULT**, piše Rusmir Djedović. U *krugovima BILJEGA* o **PROJEKTOVANOM CILJU**, piše Sead Jahić. Uputu o **GLJIVAMA - zagonetnim prijateljima** - piše Sead Kujundžić. Nepotpisani su prilogi o sportskim događajima: **BRILJANTNA IGRA GRAČANLIJA NA TUŠNJU, DRUGA UTAKMICA U GOSTIMA I: PORAZ, ONI SU GRUPE I TRI DECENIJE POSTOJANJA**, a Mujić Mustafa objavljuje: **KRIŽALJKU br. 3** (12 strana).

BILJEG broj 6.-7. od 01.-15. 12. 1993. na naslovnici donosi fotografiju *Bijele Ahmed-pašine džamije u Gračanici* i fotografiju *Starog mosta u Mostaru* potpisanu riječima: **PUCANJ U NEBESKU DUGU**; riječi Alije Izetbegovića: **AUTONOMASTVO NEMA UPORIŠTA**; najavu teksta A. Ibrahimovića: **MUSLIMANI, BALKANSKI JEVIJE**. Povodom ustaškog rušenja Starog mosta, Mehmed Nurikić piše: **PUCANJ U NEBESKU DUGU**. Omer Delić bilježi: **NOVEMBARSKA SJEDNICA RATNOG PREDSDJEDNIŠTVA**. Prim. Delić dr. Rizah piše o sve prisutnijoj drogi: **NA PUTU DO SAMOUNIŠTENJA**. Rifet Hasković je dobio interview od predsjednika Predsjedništva RBiH - Alije Izetbegovića: **AUTONOMIJA NEMA UPORIŠTA**. Pregled

tiska između dva broja *Biljega vremena* - nije potpisan. A. Ibrahimović: *MUSLI-MANI, BALKANSKI JEVIJE*. Fadil Buljubašić: *KAKO NABAVITI OGREV?; NAF-TA KOČI POSLOVE; HLJEB OD KROMPI-RA i STOKA U BESCIIJENJE*. Amela Salkić: *IZMEĐU VEĆ VIĐENOG*. Muharem Musić: *SJEČA I POŠUMIJAVANJE*. Omer Delić: *PRVA KONVENCIJA OPŠTINSKOG SDP*. Muharem Musić: *JOŠ JEDAN PLAY BACK BIVŠIH KOMUNISTA*. Neko piše: *NAŠ RAT, NJIHOVA DRŽAVA i PRVI BATALJON - PRIČE BORACA, zabilježene 20. 11. 1993*. Amela Salkić kaže: *BIĆE STRUJE AKO... V. B. kometrita beogradski PLAČ ZA MOS-TOM*. Informativno-propagandna služba OG-2 potpisuje tekstove: *HUMANITARNI KONCERTI 111. BRIGADE; AKTUALNI KOMENTAR; SVE OSTVARENO PLOD VLASTITE PAMETI; RATNI SPOMENAR; OBILJEŽENA GODIŠNJICA MAD-a. ČES-TITKU POVODOM PROIZVOĐENJA U ČIN ARMIJSKOG GENERALA, RASIMU DELIĆU - potpisuje komandant OG-2 - Osman Puškar*. Fikret ef. Pašanović potpisuje tekstove: *DERVIŠ, MEŠA I KUR'AN i ISLAM - NAŠ PONOS*. Amir Karić: *CILJ STICANJA ZNANJA; VJERONAUKA U ŠKOLAMA; NUR KNJIGE BOŽIJE; SJEĆANJE NA RAHMETLI ef. HANKUŠIĆA*. Dž. M., M. K. i M. P. potpisuju reportažu o *Gračan-lijama na ROI*. Ibrahim Hasanbegović, nastavnik u penziji piše: *BIĆE BOSNE*. Omer Hamzić: *U DOBOJ SE VRAĆA MUJO. MUJO JARAMAZ, kazuje*. Dževad Sarajlić: *VRIJEME ZA ISTINU*. Zlatan Džinić potpisuje vijesti iz sporta: *VELIKI USPJEH FUDBALERA GRAČANICE; PRIZNANJE TRENERU SUMBIĆU; U NASTAVKU JOŠ JAČI; 20 GODINA POSLIJE*. (16 strana).

BILJEG vremena, II godište, 1994., brojevi: 10.-11., 10., 11., 12., 13., 14., 15., 16. -17., 18., 19., 20. Kao što je vidljivo, kod **BILJEGA 10-11**, koji se pojavio u januaru 1994. godine, napravljena je pogreš-

ka u numeraciji. To je trebao biti broj: 8-9. Zato se pojavljuje ponavljanje brojeva 10 i 11.

BILJEG broj: 10.-11., tj. 8.-9., na naslovni-ci donosi fotografiju prave *zimske idile* i najave tekstova: *ANALIZA LOŠE AKUS-TIKE; OFANZIVA ZAUSTAVLJENA TIJELI-MA; PRELAZIMO SA TRŽIŠNE NA RATNU EKONOMIJU (Hazim Vikalo); ZASLUŽNI I ZASLUŽNJI (Osman Puškar)*.

Mehmed Nurikić se obraća čitateljima tekstom: *GLAVU GORE*, a povodom smanjenja formata lista. Uobičajeni pregled štampe *IZMEĐU DVA BROJA* - nepotpisan. Hazim Vikalo, predsjednik *Ratnog* predsjedništva SO Gračanica odgovara na pitanja Vedadi Baraković: *PRELAZIMO SA TRŽIŠNE NA RATNU EKONOMIJU*. O *ZASLUŽNIMA I ZASLUŽNIJIMA* u organizaciji otpora četničkoj agresiji, piše Osman Puškar, komandant OG-2. Redakcija potpisuje *IN MEMORIAM - HAMZIĆ Omera EDINU, 1975.-1973*. Mehmed Nurikić piše tekst: *MASAKR NA MARKA-LAMA*. Vedad Osmanbegović piše o čerečenju TV BiH: *ANALIZA LOŠE AKUS-TIKE. UDRUŽENJE BORACA PATRIOTSKE LIGE*, potpisuje R. D. O agresorskoj ofan-zivi na slobodnu teritoriju općine Doboj - Istok, *OFANZIVA ZAUSTAVLJENA TIJELI-MA* - piše Dž. Muderizović. *In memoriam: ALIĆ Hajrudin DADO, 24. 07. 1972. - 02. 11. 1993. godine i Skica za portret: REFIK ĐULIĆ, ZVANI KUNDA* - potpisuje Infor-mativna služba OG-2. Amela Salkić piše: *ČESTE KRAĐE, GLADNI LOPOVI*. Aljić M. piše: *SOCIJALNI PROBLEMI U LUKAVICI*. Fikret ef. Pašanović piše: *RAMAZANSKI POST - ISPIT VJERE*, a Hasan Subašić: *DOS-TOJANSTVO MUSLIMANA*. Sead ef. Husić: *SLOBODA U ISLAMU*. Nekrolog *RAHMET-LI* hadži hafizu ef. Mujiću, reis-ulemi u penziji - nije potpisan. *DABOGDA MU RUKA USAHLA KO UZEO NJIHOVO (!)* - piše Vedada Baraković, a Mehmed Halilov-

ić bilježi: *PRVA VODENICA NA BABIČKOM POTOKU. KO SE TO TAMO OPORAVLJA* - pita Amela Salkić. *GRAPŠČANI U JURIŠU ZA BOSNOM I BOŠNJAŠTVOM* - piše Edvin Mujinović. *NAŠ RAT - NJIHOVA DRŽAVA* - Vedada Baraković, koja piše i: *KOM ZETE HANSE, VOLENZI PALUZE ODER ŽDRKALO*. Mirzet Hamzić piše: *NEZNANJE KAO OPRAVDANJE. DOMOVINA SE NE DOBIJA NA POKLON* - potpisuje A. S. Iz *HIKMETA* preuzet tekst dr. Mustafe Čerića: *POVRATAK ISKONU*. Razgovor sa doktoricom Edinom Pašić: *16 KILOMETARA U JEDNOM PRAVCU* - potpisuje M. M. *PRVO U AMBULANTU I PRVI CARSKI REZ NA GRAČANIČKOJ OPŠTINI* - potpisuje Vedada Baraković. *BIBLIOTEKA HADŽI HALIL ef. GRAČANLIJE III. Krugovi BILJEGA: VUKOVI i OVCE* - prilog borbi protiv poživiničenja čovjeka ili moralisanje, kako bi izujesni rekli - piše Mehmed Nurikić. Na posljednjoj strani, *BILJEG vremena* donosi *RAMAZANSKU VAKTIJU* za 1414./15.-1994. godinu. (24 strane).

BILJEG broj 10, februara 1994. godine, na naslovnici osim najava tekstova i fotosa gradskog jezgra, donosi i bajramsku čestitku. *UMOBOLI - SA OKUSOM NOŽA I KAME IZ TAME* - piše Omer Hamzić. Rubrika *IZMEĐU DVA BROJA* - nepotpisana je. Kao *podlistak*, *BILJEG* donosi: *GOVOR RADOVANA KARADŽIĆA U NOVEMBRU 1991. GODINE TOKOM PRIPREMA tzv. PLEBISCITA SRPSKOG NARODA*. Govor je *skinut* sa tonskog zapisa koji se čuva u arhivu Državne komisije za prikupljanje činjenica o ratnim zločinima. *ARMIJA JE JEDAN OD NAJSTABILNIJIH FAKTORA DRUŠTVA* - piše Vedada Baraković. *KONFERENCIJA SDA GRAČANICE* - piše Mirzet Hamzić. *DESET BROJEVA POSLIJE* - komentira izlaženje *BILJEGA* Mehmed Nurikić. Svoje impresije o *BILJEGU vremena* iznose: Muhamed Ibrahimović, pred-

sjednik opštinskog odbora SDA; Reuf Sokolović, predsjednik Izvršnog odbora SO Gračanica; Majda Subašić, učiteljica u penziji; Sead Korjenić, direktor SŠC Gračanica; Amir Zejnilagić, profesor i komandant; Muharem Sarajlić, ratni vojni invalid. *RUSKO-SRPSKO SAVEZNIŠTVO U BOSNI - BILJEG* prenosi tekst Stanka Cerovića, pisan za RFI. *OPTUŽUJEM - Danice Drašković*, preuzeto je iz zagrebačkog *VJESNIKA*. Ejub Hodžić, direktor Logističkog centra odgovara na pitanja Amele Salkić: *SVE SE VRTI OKO LOGISTIČKOG CENTRA*. *Interview*, koji je Mustafa Spahić dao Alosmanu Husejnoviću za *HIKMET: MI NJIH VOLIMO, ALI ONI NAS NE VOLE* - prenosi i *BILJEG vremena*. *UZ DVADESET-PETOGODIŠNJICU RADIO GRAČANICE* - potpisuje Redakcija, a priloge: *IZ ORUŽANIH SNAGA* - potpisuje Informativna služba OG-2.; *NOVA FORMACIJSKA JEDINICA - 212. bosanska oslobodilačka brigada*; *NIJAZ BEČIĆ - GAZIJA*; *IZ BOLNICE NA LINIJU* - Adnan Đulić Cava; *MINA IZ KIKINDE KORIŠTENNA ZA ZLOČIN NA MARKALAMA*; *RATNI SPOMENAR*; *ELIPTON POSTOJI ALI NE UBIJA*; *PRVI GENERALI ARMije RBiH*; *BOŠNJAČKA BAJRAMSKA PRIPOVIJEST*. Privreda u ratu: *RATNI DANI GRINOM NAŠTAMPANI* - piše Omer Hamzić. Tekst *BOSANSKI JEZIK* - piše Mirzet Hamzić. Znameniti Gračanlije: *KADIJA HADŽI HAFIZ HASAN TAHSIN ef. HADŽIEFENDIĆ - HADŽI-KADIJA* - piše Taib Nurikić. *KAZIVANJE MUHAMEDA MORALIĆA* - zabilježio je Rusmir Djedović. Uz godišnjicu smrti Mustafe Novalića - *MEMENTO MUSLI-MANU - BILJEG* objavljuje Novalićev tekst: *BEZ STIDA I SRAMA*. O novim knjigama u *Vojnoj biblioteci Armije RBiH* - piše Mirzet Hamzić. *BAJRAM RADOŠT DUNJALUČKA* - Fikret ef. Pašanović. *ILAHIJA - duhovna pjesma naše prošlosti i inspiracija naše budućnosti* - Mehmed Nurikić. *PAR RIJEČI O SAVEZNICIMA VE-*

LIKOSRPSTVA - piše Sead Kujundžić. *NATPIS* - Rusmir Djedović. *IMPRESIJE* - O. Nurikić. Poemu: *DOŠAO JE BAJRAM* - piše Zlatan Džinić. Na zadnjoj strani, *BILJEG* donosi tablu stripa: *OD DOBOJA MUJO*, koji crta: Sead Kujundžić. (24 strane).

BILJEG broj 11, mart 1994., donosi: *AFERIM SVIM ŽITELJIMA MAGLAJA* - tekst Taiba Nurikića. Pregled štampe: *IZMEĐU DVA BROJA* potpisuje Mirzet Hamzić. *VRATIT ĆEMO GRAČANICI IMIDŽ TRGOVAČKOG I PROIZVODNOG CENTRA* - kaže Hazim Vikalo, na pres-konferenciji, a bilježi Vedada Baraković. Vanredna sjednica SO Gračanica: *PROIZVODNJA HRANE RAVNA OBEZBJEĐENJU MTS-a ZA VOJSKU* - piše Muharem Musić. *PLAN OPŠTINSKOG ŠTABA ZA SJETVU. IZMIRIVANJE OBAVEZA (!) PRIORITETAN ZADATAK U RATNIM USLOVIMA* - piše Rašida Đulić. Sa sjednice SO Gračanica: *IZVJEŠTAJI I INFORMACIJE* - Rašida Đulić i Mehmed Nurikić. *Interview: Adem Hadžić, borac Armije BiH, bivši imam Husejnjije: NIKO NAM NIŠTA NEĆE POKLONITI* - piše Mehmed Nurikić. *Mi Bošnjaci - muslimani: NAŠA PODSJEĆANJA I POUKE*. Osman Puškar: *JA SAM MUSLIMAN!* Reportaža: *SAN O BOSNI U DOBOJSKO PREDVEČERJE* - Mirzet Hamzić. *GOSPODA KOJA SE TRENUTNO DEKLARIŠE KAO DA JE NA ČELU SRPSKOGA NARODA, SVI SU ODREDA RATNI ZLOČINCI* - kaže Osman Puškar, komandant OG-2., a bilježi Vedada Baraković. *Interview armijskog generala Rasima Delića: ARMIJA BRANI SVAKI DIO DRŽAVNE TERITORIJE, ZA BILJEG* je priredila Informativna služba OG-2., kao i tekstove: *U POSJETI PETOM*

BATALJONU i RATNI SPOMENAR. Amela Salkić piše: *PREKO 30.000 KONTAKATA GODIŠNJE i ONI NAS BRANE*. Stare pjesme o Gračanici: *GRAČANICU VODA OPLAVILA* - piše Rusmir Djedović. Znameniti Gračanlije: *KADIJA HADŽI HAFIZ HASAN TAHSIN ef. HADŽIEFENDIĆ - HADŽIKADIJA* - Taib Nurikić. *KUR'AN KNJIGA JASNA* - piše Fikret ef. Pašanović. Recenziju pozorišne predstave *VELIKI VEZIR* Gradskog pozorišta Živinice, piše Mirzet Hamzić. *TKO SU BILI BOGOMILI* - piše Izet Spahić. O književnoj tradiciji - *ŽENIDBA AGE HASANAGE* - piše Rusmir Djedović. Amir Karić piše: *ULOGA VJERE U FORMIRANJU NACIJE*. Nakon razbijanja putne blokade: *NIJE DA NAS VOLE, AL' NIJE IM NI MRSKO ŠTO SMO OPET ZAJEDNO* - kaže Ibrahim Džikić, vozač, a bilježi Vedada Baraković. Zlatan Dž. potpisuje priloge iz sporta: *BAJRAMSKI ŠAHOVSKI TURNIR; RUKOMETNI TURNIR; DESET ŠEHIDA OMLADINCA. OVO JE DŽEVAD MEŠIĆ - pjesnik* - uredio Mirzet Hamzić. Na posljednjoj strani *BILJEGA* strip tabla: *OD DOBOJA MUJO*, crta: Sead Kujundžić. (24 strane).

BILJEG, vanredno izdanje za inostranstvo Zagreb, travanj, 1994. Na naslovnici osim najava, gračanička Sahat-kula, crtež iz pera akademskog grafičara Nijaza Omerovića. Slijede *izabrani tekstovi: ZAŠTO BILJEG VREMENA* - R. Djedovića. *POZIV SVIMA NA SARADNJU* - M. Nurikića. *PO BOSNI BISERI* - N. Omerovića. *NEKE NAŠE PERSPEKTIVE* - R. S. *RATNA LIČNA KARTA OPŠTINE - IZ NIČEGA DO DRŽAVE* - R. Djedović. *DRUGA GODIŠNJICA MOS-a - MOS*, Opštinski odbor; *KO BUDE IMAO PARE DOBIT ĆE RAT* - Reuf Sokolović - V. Baraković. *OSTAVLJENI - nezavršeni ratni dnevnik srpskog vojnika Branislava Gavrića iz Donje Paležnice* - O. Delić. *PRELAZIMO SA TRŽIŠNE NA RATNU EKONOMIJU* - Hazim Vikalo - V. Barak-

ović. *IZBJEGLICA - to je mogao biti bilo ko od nas* - V. Baraković. *POTREBNI OBRAZOVANI I STRUČNI KADROVI* - Sead Rešidbegović, *dopredsjednik Regionalnog odbora SDA Tuzla* - V. Baraković. *RAT JOŠ UVIJEK TRAJE* - Osman Puškar, *komandant OG-2* - V. Baraković. *ZLATNI LJILJANI SA NAMA* - Dž. M. IMPRESIONIRAN SAM VOJNIČKIM PONAŠANJEM - Jovan Divjak - I. S. DJEVOJKA ČELIČNA SRCA - Vahida Arnaut - H. Čalić. *HIRURGIJA MOJE MLADOSTI* - nepotpisano. *In memoriam: Meh- hić Adema Osman* - Tucko i Šuša Muhameda Taksim - Takso - I. D. i M. Kišić. *VJERSKI ŽIVOT U ARMiji* - Amir Karić - M. Dž. *RATNE SLIKE GRAČANICE* - Cornelia Suhan - Zima: *SAD SE BOSNA OVDJE BOSNOM BRANI. GOVORIMO O GRAČANICI* - Omer Hamzić. *UZ DVADESETPETO-GODIŠNJICU RADIO GRAČANICE* - H. Čalić. *"MI MORAMO IMATI ZAJEDNIČKO PAMĆENJE"* - naibu- reis u Gračanic, *prof. dr. Mustafa ef. Cerić* - Mirsad Čamdžić. *BORBA ZA VJERU I DOMOVINU* - Amir Karić. *BAJRAM RADOST DUNJALUČKA* - Fikret ef. Pašanović. *MUSLIMANI SU PREVARENI* - V. Baraković. *VRIJEME ZA ISTINU* - Dž. Sarajlić. *KDM PREPOROD* - R. Djedović. *AHMED PAŠA BUDIMLIJA, OSNIVAČ GARAČAN- NIČKE ČARŠIJE* - R. Djedović. *SAMO KAD BI IZBIO MIR* - *ratna perspektiva gračaničke privrede* - Omer Hamzić. *JEDNA VITALNA GRAČANKA* - M. Nurikić. *IDE SLATKI I SLANI PROGRAM* - Omer Hamz- ić. *ČETRDESETOSAM KUĆA ZA PROG- NANIKE* - Omer Hamzić; *PRIBAVA OB SPREČI* - V. Baraković. *DOĐI SEBI DOK JOŠ IMAŠ KOME* - V. Baraković. *GRAČANLIJE NA ROI* - nepotpisano. *BAHRIJA MUJAK- IĆ - MAJSTOR KARIKATURE I KERAMIKE* - nepotpisano. *NOGOMETAŠI GRAČAN- ICE U EUROPI* - Z. Džinić, *te na posljed- noj strani poznata grafika Nijaza Omer- ovića iz ciklusa HRONIKA O BOSNI (32 strane).*

BILJEG, broj 12, april 1994. godine donosi: *RAT JOŠ UVIJEK TRAJE* - povodom Dana Armije RBiH - M. Nurikić. *IZMEĐU DVA BROJA* - Priredio Mirzet Hamzić. *USTAV - OSNOV BOŠNJAČKE DRŽAVE* - press konferencija gračaničke delegacije po povratku iz Sarajeva. *Rat i vlast: KO VLADA GRAČANICOM* - Omer Hamzić. *SVE SAM HALALILA DA BIH BOSNU SAČU- VALA* - Hanka Paldum - Mirzet Hamzić. *KRITERIJ ZA PRIJEM JESTE KO JE OSTAO UZ NAROD, A KO NIJE* - SDA - V. Barak- ović. *TRIBINA SDP U DONJOJ ORAHOVI- CI* - Dž. Muderizović. *SAOPŠTENJE ZA JAV- NOST LBO* - nepotpisano. *BOSNA JE U MOJIM VENAMA* - Nihad Halilbegović - V. Baraković. *U DVOJNE REDOVE* - Abdulah Hadžić. *CRVENI REKORDER* - Meho Be- šić - darovalac krvi - Fadil Buljubašić. *BOSANSKI VIZENTAL ZOVE SE HARUN* - Vizental Bosanski. *PRVI S DRUGE BOR- BENE LINIJE* - Osman Duraković. *ARMi- JO, SRETAN TI ROĐENADN* i *NOVE KN- JIGE* - Mirzet Hamzić. *POSJETE U PROTEK- LIH GODINU DANA* - *u slici i riječi* - Infor- mativna služba OG-2. *RATNA STRADAN- JA GRAČANICE* - *foto reportaža* - Infor- mativna služba OG-2. *SDS - IZMEĐU TEROR- IZMA I POLITIKE* - Omer Delić. *RAZVIJEN, RAZVIJENIJI, NAJRAZVIJENIJI* - *planiran- je razvoja mjesnih zajednica* - Omer Hamzić. *Znameniti Gračanlije: HAFIZ MEHMED - TEUFIK ef. OKIĆ* - Taib Nurikić. *HADIS - DRUGI IZVOR ISLAMA* - Fikret ef. Pašanović. *NAROD I POLICIJA - RAME UZ RAME U ODBRANI* - H. Čalić. *KO ĆE KUN- DI POGLEDATI U OČI* - Mirzet Hamzić. *POGINULI DRŽEĆI SE ZA RUKE* - *Mensur Žepić i Hava Ibričić* - H. Čalić. *Krugovi Biljega: REPUBLIKA ŠARENA LAŽA* - Ame- la Salkić. *GIMNAZIJA JE POSEBNA ŠKOLA* - M. Nurikić. *VELIKO IŠČEKIVANJE* - Ab- dulah Hadžić. *S MAJA STUDENO KAMEN- JE* - *preuzeto iz Zemana* - E. Hatunić. *Ed- vin Mujinović* - *poezija* - uredio: Mirzet

Hamzić. *OD DOBOJA MUJO* - crta: Sead Kujundžić (24 strane).

BILJEG broj 13, maj 1994. godine: *DEFENDERS - VALIDITY NUMBER ONE - razmišljanje o tretmanu položaja naših boraca* - M. Nurikić. *IZMEĐU DVA BROJA* - M. Hamzić. *ZADOVOLJSTVO POSTIGNUTIM STANJEM* - Nijaz Duraković u Gračanici - M. Hamzić. *IZVRŠNI ODBOR NASTAVLJA SA RADOM* - A. Salkić. *IMA LI TU LOGIKE?* - Ejub Hodžić, direktor Logističkog centra - A. S. i S. J. *NE/VRIJEME ZA IZBORE* - interview - Muhamed Ibrahimović - predsjednik Opštinskog odbora SDA Gračanica - Mirzet Hamzić. *DJECA I DILERI* - Amela Salkić. *Rat i izbori: KO ĆE ZAVLADATI GRAČANICOM?* - Omer Hamzić. *In memoriam: AVDIĆ ANEL - COKA, 1973.-1993. POKAJANJE ŠEJH AHMEDA EL-KATANA* - preuzeto iz *PREPORODA. OVO JE NAŠ DOPRINOS BORBI ZA SLOBODU* - učenici SŠC "GRAČANICA", pobjednici na regionalnom takmičenju iz matematike u Tuzli, idu na Državno takmičenje. *OBIJELJEŽENA 2. GODIŠNJICA ARMIJE RBiH. NAGRAĐENI I POHVALJENI. U POSJETI DRUGOM BATALJONU* - pripremila Informativna služba OG-2. *U posjeti 109. brigadi: NA PRVIM LINIJAMA ODBRANE* - Dž. Muderizović. *SDS - IZMEĐU POLITIKE I TERORIZMA II.* - Omer Delić. *SVIM SNAGAMA ZA OČUVANJE BiH* - Mirzet Hamzić. *ZDRAV PRILJEDLOG ZDRAVIH LJUDI* - S. J. *KADIJA HAFIZ IBRAHIM ef. MEHINAGIĆ* - Taib Nurikić. *KURBAN, ŽRTVA KOJA PRIBLIŽAVA BOGU* - Fikret ef. Pašanović. *DIVERZIJE, BARUT, TENKOVI, TEROR...* - Reuf Džinić - H. Čalić. *KOME ODGOVARA NERAD?* - M. Aljić. *USAMLJENI U SVOM NAPORU* - Melika Šabić. *Krugovi Biljega: SAMO KRV RATNIKA JE ZA ČAST I SLAVU* - ostalo je samo privid - Sead Kujundžić. *BAUK KRUŽI MEĐU NAMA* - BAUK ŠERIJATA - Dževad Sarajlić. *OD DOBOJA MUJO*

- *strip tabla* - crta: Sead Kujundžić (24 strane).

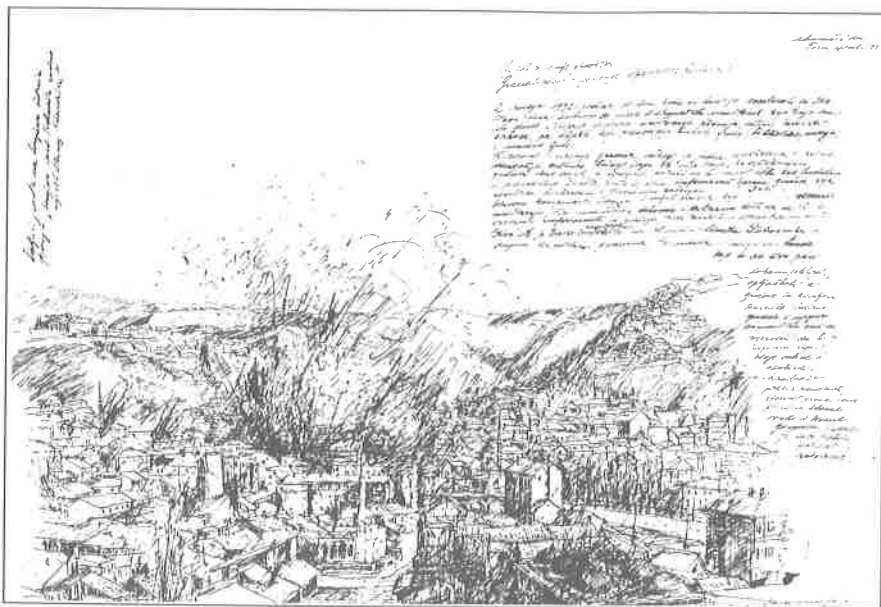
BILJEG, broj 14, juni - lipanj 1994./1414. na naslovnici donosi fotografiju nekropole u Radimlji. *LATINICA DENISA LATINA I NAŠA BOSANČICA, ili: NAŠE MINIMIZIRANJE SVEGA ŠTO JE NAŠE* - piše Mehmed Nurikić. *BILJEGOV kalendar zbivanja između dva broja* - uređuje i potpisuje Mirzet Hamzić, koji bilježi i posjetu Reis-ul-uleme dr-a Mustafe ef. Cerića Gračanici: *BOŠNJACI, NE OSUĐUJTE JEDNI DRUGE. III vanredna i VI redovna sjednica SO Gračanica: U DALJEM NAŠEM RADU IMAMO JEDNU SVETINJU, NAŠU BOSNU* - piše Muharem Musić. Razgovor Seje Omeragića sa predsjednikom Vlade RBiH, dr-om Harisom Silajdžićem: *BORCI VRIJEDNI SVAKOG POŠTOVANJA* - *BILJEG* preuzima iz *LJILJANA. SPORAZUM* - koji su 11. maja. 1994. godine potpisali Krešimir Zubak i dr. Haris Silajdžić, po kojem prvih šest mjeseci predsjednik Federacije BiH treba da bude iz reda hrvatskog naroda. Vedada Baraković piše: *PREDJELI SLIKANI OČAJEM* - prolazeći putom spasa, nakon godinu dana blokade i svoje zgražanje: *ČOLA - USKORO GLAVNA ATRAKCIJA NA ŠABAČKOM VAŠERU*, svoje suprotstavljanje medijskim nasrtajima: *NAŠA JEDINA ŠANSA JE BOSNA* i *NA SVIJETU LJEPŠE NEMA*. Mirzet Hamzić komentira: *STRANI NOVINARI U BOSNI I HERCEGOVINI. SVE ĆE TO NAROD...* - piše Sead Kujundžić o poziciji borca i profitera. *SUDBINA I MAJKA I MAČEHA* - o Izudinu Džafiću piše Mirzet Hamzić. *50.000 PROJEKTILA NA ZONU ODGOVORNOSTI; U POSJETI RANJENOM BORCU; MOŽDANI UDAR ZAUSTAVIO HEROJA; URUČENI ZLATNI LJILJANI; MATURA NA RATIŠTU; ZBILJA SE POMIJEŠALA S LEGENDOM; CRNI PANTERI ILI NA GRANICI MOGUĆEG* - potpisuje Informativna služba OG-2. *SDS* -

IZMEĐU POLITIKE I AGRESIJE III. - nastavlja svoj feljton Omer Delić. Stranicu: *U SLICI I RIJEČI* - uređuje Fadil Buljubašić. *PROFESOR MUHAMED TAJIB ef. OKIĆ* - piše Tajib Nurikić. O ratnom putu Verneša Mešinovića - *OD BORCA DO KOMANDIRA* - piše Mehmed Nurikić. *SNOMKA JAVI* - ispisuje Abdulah Hodžić. *IL' U JEDANSAFIL' UDŽEHENEM* - bilježi Zlatan Džinić. *PROMJENE ILI NESTANAK* - piše Osman Puškar. *BILJEGU* piše Čamil Naimkadić. Vijesti iz sporta: *MEJDAN ODLUČIO PRVAKA, I ZVANIČNO DRUGI, MUNDIAL '94, S TERENA NA BORBENU LINIJU* - potpisuje Z. Džinić. Literarna ostvarenja Alema Čengića, Samile Malkoč, Stele Atić, Anela Šahovića, Senada Korlata, Erme Karić, Fede Malkoča, Dženite Kuburić, Seldine Ališić - dolaze iz Slovenije, iz izbjeglištva. Strip tablu *OD DOBOJA MUJO* - crta: Sead Kujundžić (24 strane).

BILJEG vremena, broj 15, juni - lipanj 1994./1414. na naslovnici ima samo fotografiju susreta muškarca i žene - zagrljaj. *NAZAD K SEBI* - piše Amir Karić. Mirzet Hamzić uređuje *BILJEGOV kalendar zbivanja*. *KAKO RATUJE TRGOVAČKO PREDUZEĆE BOSNA* - opisuje Omer Hamzić. *IMA STVARI KOJE SE IZ DANA U DAN TREBAJU POPRAVLJATI* - kaže tuzlanski Muftija Husein ef. Kavazović Dijani Smajlović, a za *BILJEG vremena*. Senad Avdić *noćas spaljuje iluzije: SRBIMA NANESEN TEŽAK DIPLOMATSKI PORAZ U LJUDSTVU I TEHNICI*, a *BILJEG* preuzima tekst. *PRIČA O BRAG - BVG DOBOŠNICA* - iz pera S. Mirze Sarajlića. O *REGIONALNOM TAKMIČENJU UČENIKA SREDNJIH ŠKOLA IZ FIZIKE ZA ŠKOLSKU '93/'94. GODINU* - piše Mehmed Nurikić. *NEPRIKOSNOVENI ČUVARI SPREČE* - piše Mirzet Hamzić, koji portretira niz lica: *ŽICE KOJE ŽIVOT ZNAČE* - Admir Hasić - *Honda*; *GRADAČAC KAO SUDBI-*

NA - Nedred Selimović; *ROĐENDANSKA GRANATA NE UBIJA* - Amir Selimović; *VIJENAC, MAJKA SVIH BITAKA* - Amir Oštraković - *Lemi*; *SLOMLJENA ČETNIČKA OFANZIVA*; *U DRUGIM REDOVIMA ODBRANE LUKAVICE. SDS - IZMEĐU POLITIKE, TERORIZMA I AGRESIJE IV.* - nastavlja i završava feljton Omer Delić. *Marginalije o kulturi i umjetnosti u ratu koji traje: PAD DO NULE RADI UZLETA* - potpisuje Atif Kujundžić. O dr-u Mustafi Kamariću: *PRVI GRAČANLIJA - DOKTOR NAUKA* - piše Omer Hamzić. *HIDŽRA* - piše Amir Karić. Ironično-ciničnu reminiscenciju: *RED BI BIO DA ODA PN U PRVI - DOBROVOLJNI DAVAOCI KRVI* - ispisuje Sead Kujundžić, koji piše i: *Sa hadždža stigli naši ratnici - ODAZIVAM TI SE GOSPODARU, ODAZIVAM. Rahmet šehidima* - *ADEM MUSTAJBAŠIĆ* - *prvi šehid Gračanice* - piše Salim Kulović. Esej: *RAZUM O VJERI* - piše Sead Kujundžić. *TREBA LI NAM BILJEG vremena* - pita se predsjednik Savjeta Sead Jahić. *BAJRAMSKE SVEČANOSTI U G. ORAHOVICI* - potpisuje Edisa Mujić. O *PATRIOTIZMU PORODICE HODŽIĆ* - piše Husein Kurtić. Kao *Događanje*, Mirzet Hamzić registrira: *MISS RATNE 1994.* Ide križaljka Mustafe Mujića i pjesme Zaima Muzaferije: *SJEČANJA I NADANJA, SILA, IME ZLA*. Strip-tablu *OD DOBOJA MUJO* - crta: Sead Kujundžić (24 strane).

BILJEG vremena, broj 116-17(!), juli/srpanj 1415./1994. godine. Na naslovnici: invalid u kolicima koja gura dijete... *OPET TEBE BOSNO KROJE* - Mirzet Hamzić. *U DŽEP I POD KAPU* - A. S. UČEĆI DJECU, *SPREČAVAMO NAREDNI MOGUĆI GENOCID* - kaže prof. dr. Enes Karić tokom posjete Gračanici, a to bilježi Mehmed Nurikić. *ZAŠTO SKUPŠTINA NIJE ODRŽANA U PUNOM SASTAVU* - pitaju se i potpisuju M. M. i A. S. *ŽETVA - SIGURNOST ZA PREDSTOJEĆU ZIMU* - piše

Uništavanje gradova, Bosna, 1992.-1995. Srpski ekstremisti ukopali su se po brdima oko opsjednutih gradova i mjesecima ih uništavaju i spaljuju. Spaliti civilizaciju - njihovo je geslo. Džamije i crkve (nesrpske), mostovi i zadužbine, spomenici i najljepše moderne građevine, uništavaju se sa neopisivom manijakom mržnjom. (M. Ekmečić, *Genocid nad Bošnjacima, 1992.-1995., Crtežom i tekstom, Galerija portreta Tuzla, Bosanska riječ Wuppertal, 1996., str. 173.*)

Muharem Musić. Fotografije Amela Emrića: *TRAG U VREMENU. IMITACIJA ŽIVOTA - o izbjegličkom istrajavanju po svijetu* - piše V. Baraković. *Trgovina Grude - Gračanica: ZAŠTO SU ZADRŽANI VOZAČI* - piše Sead Kujundžić (koji je i sam zadržan). *ISPRIČAJTE I PRIČU O ARMiji* - poručuje V. Baraković. O cijenama na tržištu: *NAVALI NARODE* - piše S. Kujundžić. Senad Avdić *spaljuje iluzije: BOŠNJAČKI INELETEKTUALCI I VLAST* - a *BILJEG* preuzima i donosi. *NEPRIMJERENA IZGRADNJA (divlja!)* - Mehmed Nurikić. *ČARŠIJSKI DEKOR I TERET BANALNE SVAKODNEVICE* - Mirzet Hamzić. *PRVI DJEČJI FESTIVAL - CVJETOVI LIPA* - Meliha Šabić. *VUKOVI DLAKU MIJENJAJU* - prelazak bivših opozicionara u SDA - Amela Salkić. Povodom smrti Muhsina Rizvića: *ČUVAR BOSANSKIH STOLJEĆA - MUHSIN RIZVIĆ* - piše Mejra Kovačević.

DA POVİKNEŠ: JOŠTE BOŠNJAK ŽIVI - iz referata Muhsina Rizvića na simpoziju o Safvet-begu Bašagiću. **SRCA VEĆA OD OZRENA I OD BECNJA** - govori Džemal Jukan, komandant 109. dobojske brigade. Informativna služba OG-2. potpisuje tekstone: **URUČENA RATNA PRIZNANJA; OČUVAN AMANET MUJE OD DOBOJA; ODRŽANA OSNIVAČKA SKUPŠTINA RVI GRAČANICA; I NAŠA KUĆA MORA IMATI BORACA; MIRSAD DURMIĆ - ŠTA JE ISTINA?** Reminiscenciju: **SA ZAPADA SUNCE NE IZLAZI** - potpisuje Mehmed Ahmetović. **DUHAN I ISLAM - KAKVE TU VEZE IMA?** - pita se Sead Kujundžić. **MUHAMED SEID MAŠIĆ** - prof. mr. Ešref Kovačević. **NE ZNAM ZAŠTO SAM SMIJENJEN** - govori Taib Omerdić - Zlatan Džinić. *In memoriam: NIJAZ OSMANOVIĆ, 1975. -1994.* - nepotpisano. Izvode iz intervjua dr. Rusmira Mahmutćehajića datog listu

STYLE, preuzima *BILJEG vremena: IZDAJA NAJSVETIJIH NAČELA. UBIJALI SU NOĆU* - piše Lj. Hodžić. *IBRAHIME, MERHAMED TI JE IZA KUĆE, PA GA DOBRO POTORI* - poručuje V. Baraković iz Roterdama. *KONVOJI SPASA, ILI...* - Mustafa Pašalić - Pašo. *TREBA LI NAM BILJEG VREMENA?* - pita se Čamil Naimkadić. *ZLOČIN I KAZNA* - esejizira Mustafa Pašalić - Pašo. *SAOPŠTENJE LBO*. Zlatan Džinić javlja iz sporta: *MEMORIJALNI RUKOMETNI TURNIR; ZBOGOM PRVA LIGO!*; *PRVENSTVO OPŠTINE U ŠAHU*. Strip-tablu: *OD DOBOJA MUJO* - crta Sead Kujundžić (28 strana).

BILJEG vremena, broj 18, avgust/kolovoz 1994./1415. godine. Na naslovnici fotografije: Džemal Jukan i braća Batal. *SVAKA ČAST MOMCI!* - piše Mehmed Nurikić povodom oslobađanja Visa. *NUDIM VAM KRV, ZNOJ I SUZE* - komentira čovjekovu volju za moć Mirzet Hamzić. *NAŠI VOJNICI SU SE ISPELI NA NAJVIŠI VRH OD SPREČE DO SAVE* - kaže Hazim Vikalo u interviewu Mirzetu Hamziću i Mehmedu Nurikiću. *ODBRANA ZEMLJE PRVI ZADATAK* - piše Hasan Čalić. Interview *BILJEGA: DŽEMO ĆE OSTATI ONO ŠTO JESTE* - Džemal Jukan, komandant 109. brigade Doboj Istok - Mirzetu Hamziću. *DNEVNOPOLITIČKA RAZMIŠLJANJA* - tokom jula/avgusta bilježi Mirzet Hamzić. *KOKAPRODUKT* - krenula proizvodnja - A. S. *KO KONTROLIŠE LIJEKOVE* - A. S. i M. M. Informativna služba OG-2. potpisuje tekstove: *BORBA DO KRAJA ALI BEZ MRŽNJE; SUZA ZA ROMEA KOJI JE DIO BOSNE; NAJVIŠI OD SPREČE DO SAVE; KOMANDANTE, VIS JE SLOBODAN!*; *SVI MOMCI KAŽU DA JE NAJBOLJI: ALMIR DŽAFO - HORAC; SMRT JE BLIŽA OD JAKE ZA VRATOM; SMRTNI O BESMRTNIMA; SARAJLIJA BRANI GRAČANICU; TEODOLIT ZAMIJENJEN NIŠANSKOM SPRAVOM*. Izet Spahić piše feljton: *BOSNA I FRANJEVCI, I. dio. ĆABA IM NE TREBA,*

VEĆ SU JE ZARADILI - V. Baraković. *Tragedija u Lukavici: SMRT NA ČETVRTI RODENDAN* - H. Čalić. *MEVLUD U MUHADŽIRSKOM NASELJU GAJEVI* - Dževad Musić. Fadil Buljubašić potpisuje: *PLODNA AKTIVNOST UNIJE VETERANA i POMOĆ RODNOJ GRUDI; 500 DANA U ČETNIČKIM KANDŽAMA* - F. B. i M. N. *BILJEG NAM TREBA ALI NE BAŠ OVAKAV* - Senahid Kahrimanović. *HEROJI MEĐU NAMA* - Husein Kurtić. *BURA OKO PRVOG MJESTA i BOSNA ZA BOSNU* sportske su vijesti koje piše Z. Džinić. *BOSNA SE I ŠAHOM BRANI* - piše Nihad Mujkić. *OD DOBOJA MUJO* - crta: S. Kujundžić (24 strane).

BILJEG vremena, broj 19, septembar/rujan 1994./1415. Esej: STRAVIČNA LOGIKA ZLOČINA, potpisuje A. Kujundžić. O radu *VIJEĆA OPŠTINE GRAČANICA* - piše M. Musić. *SASTANAK LOGISTIČARA TUZLANSKE REGIJE U GRAČANICI* - M. Nurikić. *Primjena Ustava: SAD SMO SVI U PRIJELAZNOM PERIODU* - V. Baraković. *SUDIĆE SE RATNIM ZLOČINCIMA* - kaže Rasim Kadić u interviewu Mirzetu Hamziću. Vedada Baraković piše: *TO JE MOJ SIN, MUĆI GA ZOVU i ENO, TAMO TI JE BRČKO! BRČKO?* Mehmed Nurikić: *VRAĆEN DUG OSMAN-KAPETANU* - počela sa radom deršana. Fadil Buljubašić: *USPJESAN RAD KUD-a OSMAN MUSTAFIĆ. U STANICI JAVNE BEZBJEDNOSTI* - piše A. S. *NEMOJMO SE UBIJATI KRUPNIM RIJEČIMA* - Alija Isaković - preuzeto iz *SLOBODNE BOSNE. O PUŠENJU JE RIJEČ* - piše Muharem Musić. *ZA PRIORITETNE KORISNIKE - OGREV NA VRIJEME* - Fadil Buljubašić. *BOSNA I FRANJEVCI - II. dio feljtona* Izeta Spahića. Mirzet Hamzić prikazuje knjigu Mustafe Spahića: *DA, MI SMO MUSLIMANI*. O knjizi Nikole Muslima *ODBRANA ALIJE IZETBEGOVIĆA* - piše Sead Kujundžić. *TREĆA RATNA ŠKOLSKA GODINA* - piše Mehmed Nurikić.

SAVREMENI SIHIRBAZ - piše Mehmed Ahmetović. **Otkriće kuranske šifre** - **ZAGONETKA BROJA 19** - piše Sead Jahić. **DNEVNIK BILJEGA** i **CRVENI POLUMJESEC** - piše Mirzet Hamzić. **MORAM DA KAŽEM ISTINU O DOGAĐANJIMA U SDA** - piše Rahman Spahić. **ZAŠTO TRUHNJE MURADIFOV MERCEDES** - piše Senahid Kahrimanović. Strip: **OD DOBOJA MUJO** - crta: Sead Kujundžić (20 strana).

BILJEG vremena, broj 20, novembar/studen 1994./11415.(!) Na naslovnici fotografija kolone, koja na čelu sa Alijom Izetbegovićem silazi sa oslobođenog Visa. **DVADESET BROJEVA I VIŠE OD TOGA** - potpisuje Redacija **BILJEGA**. Ekskluzivno za **BILJEG** piše Mustafa Spahić: **MILOŠEVIĆEVI ROGOVI. KAKO NE NAPRAVITI SELEKTORSKU GREŠKU?** - pita se Omer Hamzić u tekstu o Hazimu Vikalu. **KAKVU DRŽAVU GRADIMO?** - pita se Mirzet Hamzić. **FORTUNA ĆE OPET U EVROPU** - tvrdi Fadil Buljubašić. **SUMA MUKE I SUMA SRAMOTE** - preuzeto (?). U **SREBRENICU BISMO SE RADO VRATILI ALI SAMO DA SE BORIMO** - piše Vedada Baraković. **SAMO JEDNA JE BOSNA** - F. Buljubašić. **SARAJEVO, RATNE 1994.** - Fadil Musić. **SVE DO SAVE SAD JE POD NOGU** - ar. gen. Rasim Delić. **ČELIČNO SRCE JE IZDRŽALO** - izjava Avde Čelikovića o mučenju u četničkim kazamatima. **RATNI IZVJEŠTAJI** - OKTOBAR 1994. **PREDSEDNIK ALIJA IZETBEGOVIĆ U POSJETI NOVOOSLOBOĐENIM TERITORIJAMA** - fotosi. Informativna služba OG-2. potpisuje tekstove: **SA ŠEST SINOVA NA LINIJAMA ODBRANE**; **CIJENA INTELEKTUALNE ČASTI**; **DVOJAC BEZ KORMILARA**; **MUAMED ŠILJIĆ** - teško ranjeni pripadnik 109. brigade Doboj Istok; **IDEOLOŠKO I POLITIČKO ZASNIVANJE MUSLI-MANSKOG JEDINSTVA**. Rekli su: **TOMISLAV DUKA, svećenik emigrant**; **MARK ALMOND** - predavač suvremene historije

u Oksfordu. Osman Puškar: **NA PUTU DVIJE GODINE POSLIJE. Naša duhovnost: LIČNOST I EPIGON**. Mehmed Nurikić: **ČITANKE ZA GIMNAZIJU, UDŽBENICI I ZA RODITELJE**. Mirzet Hamzić: **ČITANKE PO MJERI MLADIH BOŠNJAKA**. Sead Kujundžić, piše o: **SOCIOLOGIJI ZA SREDNJE ŠKOLE, udžbeniku koji je napisao Mustafa Spahić**. Mehmed Nurikić: **BOSANSKI JEZIK I LIČNA IMENA**. Mirzet Hamzić piše o promociji sedmičnika **LJILJAN** u Gračanici. **KAD STE JE VEĆ IZDALI OSTAVITE JE NA MIRU** - piše Vedada Baraković. Mehmed Nurikić: **PSIHOLOŠKA POMOĆ DJECI U RATU**. Strip: **OD DOBOJA MUJO**, crta: Sead Kujundžić (24 strane).

BILJEG vremena, broj 2.(21.)(!), februar 1995./1415. god. U indeksu naslova piše: EVROPSKO IZDANJE. Na naslovnici je izvanredno kvalitetna fotografija koja donosi panoramu Gračanice. DRAGI PRIJATELJI - riječ Urednika. Ispod je: **LJUBAVNA PJESMA, A. Kujundžića. Fenomeni: 18 SVATOVA ZA JEDAN DAN** - piše Mehmed Nurikić. **KAKO SMO FINANSIRALI ODBRAMBENI RAT** - piše Omer Hamzić. **OFORMLJEN KABINET NAČELNIKA OPŠTINE** - **HAZIM VIKALO NAČELNIK OPŠTINE GRAČANICA** - piše Omer Hamzić, koji potpisuje i: **BAHRIJA MEHURIĆ, pomoćnik načelnika za obnovu i razvoj**; **MELIHA HADŽIHASANOVIĆ, sekretar Opštinskog vijeća i pomoćnik načelnika za vanprivredne djelatnosti**; **OSMAN AHMETBEGOVIĆ, pomoćnik načelnika za privredu**; **ŠIRI KABINET OPŠTINSKOG NAČELNIKA SAČINJAVAJU...** Storija o komandantu OG-2 Osmanu Puškaru: **IZ ISTORIJE PRELAZI U LEGENDU**, potpisuje Mirzet Hamzić. **Hommage AVDI ČELIKO-VIĆU** - ispisuje Mirzet Hamzić: **ČELIČNO JE SRCE IZDRŽALO**. Informativna služba OG-2. potpisuje tekst: **NAJVIŠI OD SPREČE DO SAVE. MJESNE ZAJEDNICE U RATU** - piše Vedada Baraković. **SVE**

DO SAVE SAD JE POD NOGU. BOŠNJACI ĆE SPASITI EVROPU. RATNE PRIČE: Komzete Hanse, volenzi paluze oder ždrkalo - V. B.; LOGOR; San o Bosni- M. H.; Poginuli držeći se za ruke - H. Č.; PRIČA JEDNE ŠIPARICE; TO JE MOJ SIN, MUĆI GA ZOVU - V. B.; Konvoji spasa ili... - Mustafa Pašalić - Pašo; Smrt je bliža od jake za vratom - M. H.; SA ŠEST SINOVA NA LINIJAMA ODBRANE - Ibrahim Okanović; JULI DEVEDESET TREĆE - Adaleta Hidić, Ila Gimnazija Gračanica; Događaj koji se prepričava: Škeder špric zamijenio PM-72.; SUZA ZA ROMEA KOJI JE DIO BOSNE - M. H.; CRNI PANTERI ILI NA GRANICI MOGUĆEG - M. H.; KOBNI BROJ JE 32 - M. H.; KO ĆE KUNDI POGLEDATI U OČI - M. H.; RATNA TEHNIKA RATNE MIKROTEHNIKE - piše Omer Hamzić. DIONIČKO DRUŠTVO GRIN GRAČANICA - piše Hajrudin Čudić. PRERAĐENO MNOGO PLASTIKE SA MALO RATNE TAKTIKE - piše Omer Hamzić. GRAĐEVINAR; POSTOJI SAMO JEDAN SAN, SAN O POVRATKU - V. Baraković. EH, KAD BI MOGLO... - reportaža: Atif Kujundžić. ZDRAVSTVO - BOLESNIK KOJEM TREBA POMOĆI - Muharem Musić. SREDNJOŠKOLSKA BRIGADA STOPAMA RATNIKA - Mehmed Nurikić. OSMOŠKOLCI IZMEĐU GRANATA I NEIMAŠTINE - Mehmed Nurikić. KAKO DO RATNIH ZLOČINACA - piše Mirzet Hamzić. TRAHUMA - piše Vedada Baraković. NEKOLIKO NAPOMENA O POSTU I RAMAZANU - piše Amir Karić. NIKADA U NAŠEM SLUČAJU - Mirsad Čamdžić. SVIJEĆE, OLOVKE I KAJDANKE - Mirzet Hamzić. ŠUM GRANATA NIJE ZAUSTAVIO IGRU; SAMO OSLONCEM NA VLASTITE SNAGE - Zlatan Džinić. Strip: OD DOBOJA MUJO - crta: Sead Kujundžić (24 strane).

BILJEG vremena, broj 3. (22.)(!), decembar 1995./1416. god. na naslovnici donosi fotografije oštećene Bijele džamije Ahmed-paše Budimlije u Gračanici.

DEVEDESETPETOM - komentira proteklu godinu urednik Mehmed Nurikić. Pjesmu: DŽAMIJA - piše: Tajib Omerdić. AHMED-PAŠINA BIJELA DŽAMIJA U GRAČANICI - piše Rusmir Djedović. Poruka zemljaci-ma: SAD JE NA REDU OBNOVA. ŽELJA NAM JE DA OZREN POSTANE PITOMA PLANINA - kaže Hasan Mostarlić, komandant 22. d.KoV - a pišu Mirzet Hamzić i Izudin Duraković. JEDAN POGLED NA 1995. I KAKO DALJE? - O. H. ŠEHERZADE VIŠE NEMA - H. Čalić. USKORO DOVOLJNO PITKE VODE - H. Čalić. USKLADITI ŽELJE SA MOGUĆNOSTIMA - H. Čalić. VOZUĆA - piše: Safet Berbić. MIRIČNI - VRIJEME RATNO - Omer Hamzić. MJESNE ZAJEDNICE U RATU I MIRU? - Omer Hamzić. ŠTO DANAS AGRESORI PORUŠE, VEČERAS LUKAVIČANI POPRAVE - H. Čalić. Pjesma: BOSNA, DOMOVINA MOJA - Samira Dedić, IVb Gimnazija Gračanica. Prozni rad: BOSNA JE MOJA JEDINA I NAJLJEPŠA DOMOVINA - Mersiha Bajrić, VII razred, I nagrada. Pjesma: SLOBODA - Nardin Mašić, Gračanica. Prozno ostvarenje: BOSNA JE MOJA JEDINA I NAJLJEPŠA DOMOVINA - Jasmina Čolić, V razred, III nagrada. Prozni rad: BOSNA JE MOJA NAJLJEPŠA I JEDINA DOMOVINA - Mirza Džananović, III-8 razred, II nagrada, te crteži: Selme Begović, 1. mjesto. Šefika Hodžić, 2. mjesto i Dijane Bišić, 3. mjesto. Zada Jukan potpisuje: PRVI U KANTONU, PRIZNANJE I OBAVEZA; SLIKE KAO SVJEDOK VREMENA; HALAL TI VJERA, MUHAMEDE; SEVDALINKOM DO TRONA. FERING ante portas - piše Sead Jahić. Hasan Čalić potpisuje: MOJE MJESTO JE U BOSNI; USKORO I BRATIMLJENJE; SRCE PUCA ZA ČETIRI SINA; ČETNIČKI MAJOR RADE RAČIĆ LOVIO LJUDE; ZA SADA NEMA ZIME. Povodom napisa u tjedniku LJILJAN i listu ZMAJ OD BOSNE - reagiraju: Opštinski izvršni odbor SDA Gračanica; Kabinet Načelnika Opštine; Ahmed Spahić, član GO SDA Gračanica.

Hasan Čalić piše: *JUBILEJ GRAČANIČKIH VATROGASACA; MALIŠANI NA OKUPU; GRAČANIČKI OSNOVCI I SREDNJOŠKOLCI NAJBOLJI*. Rašida Đulić: *ŽIVOT PENZIONERA*. Sead Jahić: *UDRUŽENJE NA DUGE STAZE*. Sead Jahić: *PROJEKTOVANI CILJ II*. Tajib Omerdić: *AGRESIJA SA IZRAZITIM PSIHOLOŠKIM DEJSTVIMA*. Sead Kujundžić: *OBJAVA - ŠTA JE TO?!* Pjesma Muhameda Seida Mašića: *SLOŽNO, BRAČO!* Mevludin Spahić: *NOVI PJESNIČKI RUKOPISI - Hajrija Bećirović*. Omer Hamzić: *TRI ZAPAZENA NASLOVA U IZDANJU MONOS-a*. Hasan Čalić: *KONCERTI, IZLOŽBE, POZORIŠNE PREDSTAVE...* Zlatan Džinić: *CILJ NAM JE PRVA LIGA i ZA PET GODINA U PRVOJ LIGI*. Saša Sarajlić: *TRENUK GENERACIJE i PREKINUT KRUPAN KORAK*. Sead Kujundžić: *OD DOBOJA MUJO, strip-tabla (24 strane)*.

Dakle, iako je krenuo čvrsto i nedvosmisleno koncipiran, u dvobroju 6. -7., nazivi rubrika su skinuti! Odnos ustupljenog prostora pojedinim temama se promijenio. Umjesto naziva rubrika, *neko* je u podnožju svake stranice nabacio i uokvirio *mudrosti*, kako slijedi:

Strana 2.: *Etika nije kozmetika.*

Strana 3.: *Tridesetogodišnjak je intelektualno formiran, a idejno deformiran.*

Strana 4.: *O tome šta je magnet, najmanje zna željezo.*

Strana 5.: *Siromahe treba shvatiti kakvi jesu. Bogataše kakvi nisu.*

Strana 6.: *Istina je gola. Zato pred njom često pocrvene od stida.*

Strana 8.: *Govor je dar prirode. Šutnju je čovjek pronašao.*

Strana 9.: *Sve što se govori glasno, nije jasno. Što je jasno, ne govori se glasno.*

Strana 10.: *Hladno razmisli prije nego se za nešto vruće zagriješ.*

Strana 11.: *Treba biti prisutan. Treba podnositi odsutnost.*

Strana 12.: *Bogatstvo duše ti ne mogu pokrasti.*

Strana 13.: *Vrijeme ističe. Sjedi i razmisli.*

Strana 14.: *Mjera je najvažnija u životu čovjeka.*

Strana 15.: *Veliki ratovi se vode zbog malih ljudi.*

Nevjerojatno! Nešto se događalo! Za pretpostaviti je da stranačka preporuka ili inicijativa o pokretanju glasila nije nadzirana u realizaciji. Umjesto *usmjerenih i onih od kojih se to očekivalo*, u novini su neki drugi igrači prepoznali prostor za ostvarivanje sopstvenih ambicija i utjecaja.

No, i nadalje nije ostalo neshvaćeno da je novina moćno oružje u borbi za Bosnu i Hercegovinu. Ljudi oko *Lista* radili su to kako su najbolje znali i umjeli.

Entuzijazam je bio snažan generator energije u borbi za međunarodno priznatu državu Bosnu i Hercegovinu i protiv agresora.

To je, svakako, i razlog da su glasila postizala značajne uspjehe i pravila krupne promašaje. Da su poslije izvjesnog vremena prorjeđivala svoje izlaženje, a nerijetko i prestajala izlaziti. Za pretpostaviti je da i sama stranka/vlast nije bila baš uredna i dosljedna u finansiranju pokrenutih glasila¹.

Potom, ma o kakvom kvalitetu i potrebi se radilo, teško je u Bosni i Hercegovini napraviti glasilo koje će se samo izdržavati.

U ratnim uslovima, to uopće, nije moguće.

Osim svega, u SDA - *kao pokretu*, kako je sama stranka definirala svoje organizaciono ustrojstvo, odnos prema sredstvima informiranja bio je relativno liberalan. Baš zato, moglo se dogoditi nešto slično, kao ovo sa **BILJEGOM vremena**. Ali, zato je gdje-gdje, bilo moguće i ono drugo: da se radikalizira mogućnost informiranja, a znamo i za takve slučajeve. Objektivno, profesionalni kvalitet i intelektualna uspravnost ljudi koji su pravili ta glasila, bili su u drugom planu. Sve nevjerovatne opcije pokrivala je sintagma: *Rat je!*

U općoj strci i ratnoj tarapani potkradale su se manje i veće pogreške i raznorazne uređivačke i tehničke nedosljednosti koje čitatelju odvlače pažnju i ruše ugled koji je list već postigao.

Zanimljivo je da je vrlo snažna i izražena svijest o potrebi bilježenja događaja i činjenica u svim oblicima. Ta očigledna vjera u snagu dokumenata i potreba svjedočenja o sebi i vremenu koje traje, uslovljena je stvarnim kulturnim nivoom ljudi i vlasti. Potom, tehnički, postojale su relativno dobre pretpostavke da se taj posao dobro obavi.

Ljudi su bilježili, fotografirali, snimali, pisali kao u transu. Ako već neangažirano i borbeno, ako već nenaslonjeno na patriotizam i suprotstavljanje agresiji i fašizmu, ako već ne protiv razaranja, progona i zločina, onda s osjećanjem bezizgleda, testamentarno, ali s nedvosmislenim nijetom da moraju o događajima svjedočiti, da njihovo viđenje događaja mora biti dostupno budućim generacijama. Tekstovi odišu visokim zahtjevima moralnosti i osude razaranja i zločina, čuđenja zbog agresor-

ske bezobzirne dosljednosti i istrajnosti u uništavanju zemlje i naroda.

Patriotizam je ispoljen kao bezrezervna spremnost da se u borbi za Bosnu i Hercegovinu i protiv agresora istraje do kraja i po svaku cijenu. Bosna i Hercegovina je vrijednost koja ima snagu graničnog kriterija svih drugih vrijednosti i ni sa čim se ne poredi. Bosna na jednu, a sve na drugu stranu.

Kao autori tekstova, u **BILJEGU vremena**, najčešće se javljaju isti ljudi, koji, i inače, novinu uređuju i prave. Prema broju objavljenih tekstova, najprisutnija je Vedada Baraković, a slijede: Mirzet Hamzić, Mehmed Nurikić, Amela Salkić, Omer Hamzić, Fikret ef. Pašanović, Amir ef. Karić, Sead Kujundžić, Rusmir Djedović, Hasan Čalić, Omer Delić, Zlatan Džinić, Osman Puškar, Fadil Buljubašić, Izudin Duraković...

Tekstovi prate ljude i događaje. Snažno su naslonjeni na ljudski problem i humanistički snažni, autentični, neponovljivi. Vedada Baraković se profilirala kao žvijačalan reporter iz svake pozicije. Mirzet Hamzić kao novinar, koji što više odmiče rat - više cijeni pojedinca i njegovo pragnuće. Hasan Čalić i Omer Delić zadržavaju se unutar profesionalnih standarda koje su godinama izgrađivali u sopstvenoj novinarskoj praksi. Omer Hamzić se uključuje kao autor tekstova koji su težišni stabilizator ukupnih prilika: vlast, zakonitost, ekonomija... sami nukleus zračenja pozitivne energije.

Na izvjestan način, i pojavljivanje **BILJEGA vremena** zatalambasalo je i zatalasalo javnost. Bila je to, u svakom pogledu, imponantna, dobro, promišljeno i odmjerenom dimenzionirana medijska pojava, koja

proizvodi željene efekte u prostoru ciljane populacije kojoj se obraća.

Pojava koja Bosnu i Hercegovinu i Bošnjake ima u prvom planu i koja nema ništa protiv drugih naroda. Pojava koja vjeruje da, afirmiranjem kulturnih i tradicijskih vrijednosti, stasalih u bosanskohercegovačkom miljeu, može popraviti svaku omašku, stradanje i nesreću. Pojava, koja ima svijest o tome da može, bez mržnje i negativne energije raditi, na dobrobit Bosne, Bošnjaka, Bosanaca i drugih naroda koji u Bosni i Hercegovini žive, a protiv fašizma i genocida.

Tako, *našminkan* i estetiziran, u prvi mah, **BILJEG vremena** izgledao je nestvarno za vrijeme u kojem se pojavljuje. Naprosto: oko sebe je širio više mirnodopsku, nego li odražavao ratnu atmosferu. I više se bavio civilnim vlastima nego Armijom i ratištem. Tekstovi odmjereni. Fotografije tehnički besprijeorne, ali snimljene na poligonu.

Itđ.

No, iz broja u broj, taj odnos se mijenja. Opora ratna stvarnost prodire u svaku poru života, tako i u **BILJEG vremena**. Ratne sudbine, prognanička patnja, strah, glad, razaranja, neimaština, nade, uspjesi, tragedije - zauvijek opstaju i u svakom dodiru radoznalih očiju pulsiraju na stranicama ovoga lista.

Zaključak

Osim što su obavili ogroman i važan, čak, od izuzetnog značaja informativni i medijski posao - zadatak, **BILTEN**, koji je izdavala Civilna zaštita Gračanica, *info-press*, i **BILJEG vremena** Gračanica, čiji je osnivač Skupština općine Gračanica, ova dva printana/tiskana/štampana glasila, nažalost, s prekidom od 13 mjeseci - predstavljaju prvorazredne svjedoke o strašnom zlu koje je agresor počinio prema Bosni i Hercegovini i Bosancima.

Ova činjenica sadržana je već u prirodi tiska/štampe, zapisanog podatka. Ili, uopće nismo razumjeli značenje riječi: knjiga.

Konačno: deplasirano je tražiti, uočavati slabosti i izricati zamjerke formalne naravi, nekorektno čak, kad znamo da je riječ o neosporenoj suštini. Zatim, to bi bilo unutar istoga znaka kojim smo u svome pamćenju potisnuli ranije genocide. Riječ je o tome, da su u pitanju od savremenika i događaja potvrđeni i ničim opovrgnuti podaci.

Ispred te činjenice, druge su, doista, sporedne.

Za korisne sugestije tokom pisanja ovog teksta, zahvaljujem prof. dr. Nailu Kurtiću. (autor)

Napomene

¹ Najranije je počeo izlaziti i najduže se zadržao na sceni **ZMAJ od BOSNE**, koji je pravila sjajna ekipa intelektualaca, darovitih i pismenih ljudi koji znaju šta hoće. Bio je to najznačajniji mogući redakcijski i saradničko-dopisnički bošnjački sastav u tom vremenu. Uz sve što se toj novini i ljudima koji su je pravili može prigovoriti, potrebno je, prije svega, priznati da su obavili sjajan posao i da su znali kada moraju radikalizirati svoje stavove i rubrike. To nije prolazilo bez pretjerivanja i pogrešaka, ali, u nekoj drugoj opciji ne bi imalo ni željene rezultate! Bošnjaci su u mnogočemu inertna pojava u svojoj vjeri, na svojoj zemlji, nerijetko - samo uistinu radikalan stav i zahtjev može da ih pokrene. U prostoru Tuzlansko-podrinjskog kantona, zbog odnosa stranačkih snaga, Bošnjaci su sve vrijeme i *inertniji* nego li drugdje u Bosni i Hercegovini. **ZMAJ od BOSNE** išao je na radikalizaciju njihovoga raspoloženja, patriotskog osjećanja i motivacije u borbi za Bosnu i Hercegovinu. Makar *Tadeuš Mazovjecki* drugačije mislio, makar bilo povrijeđenih osjećanja i uvjerenja, mislimo kako to i nije moglo biti drugačije. Zatim, nije isključeno da je baš **ZMAJ od BOSNE** bio eksperimentalna pojava, koja je stranci na vlasti dala signal: šta činiti u medijskom prostoru. Jer, dobro je kazati: svi smo se prvi put našli u nesličnom ratu.